

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Veronika Klešková

**ROLE EUROREGIONU SILVA NORTICA V RÁMCI
PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE A PÍUTVÁENÍ
REGIONÁLNÍ IDENTITY**

THE ROLE OF EUROREGION SILVA NORTICA WITHIN THE CROSS-
BORDER COOPERATION AND THE FORMATION OF REGIONAL IDENTITY

Diplomová práce

Praha 2011

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D.

Prohlá-uji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatn , pod vedením
-kolitele RNDr. Tomá-e Havlí ka, PhD., a že jsem v-echny použité prameny ádn
citovala.

V Praze dne .....

.....

Veronika Kle ková

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému kolektivu RNDr. Tomáši Havlíkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování předkládané práce.

Dále chci poděkovat paní Haně Haplové a panu Pavlovi Hlofkovi za vstřícnou spolupráci.

V neposlední řadě děkuji Grantové agentuře za finanční podporu v rámci výzkumného projektu č. IAA311230901 s názvem: "České pohraničí po Schengenu: území svébytné, oscilační a/nebo tranzitní?".

Abstrakt

Předkládaná práce se zabývá vlivem euroregionu Silva Nortica na přeshraniční spolupráci a regionální identitu. Silva Nortica se nachází na česko-rakouském pohraničí a je nejmladším euroregionem v Česku. Situace v euroregionu je analyzována pomocí kvantitativního a kvalitativního výzkumu, a tak nabízí komplexní pohled na danou problematiku. V kontextu rámcových institucionálních podmínek euroregionu bylo analyzováno dotazníkové šetření společně s řízenými rozhovory s představiteli euroregionu. V práci jsou také nastíněny možné varianty budoucího vývoje euroregionu. Z výsledků výzkumu vyplývá, že mezi místními obyvateli existuje potenciál pro budování přeshraničního společenství. Na druhou stranu na institucionální úrovni existuje řada problematických faktorů, které mohou bránit prohlubování přeshraniční spolupráce v česko-rakouském pohraničí.

Klíčová slova: Euroregion Silva Nortica, česko-rakouské pohraničí, přeshraniční spolupráce, regionální identita, přeshraniční společenství, víceúrovňové řízení

Summary

The thesis examines the impact of euroregion Silva Nortica on cross-border cooperation and regional identity. Silva Nortica as the newest Czech euroregion is located in Czech-Austrian borderland. The situation in the euroregion is analyzed through quantitative and qualitative research to offer a complex view on the issue. In context of institutional framework conditions the questionnaire survey together with guided interviews with representatives of the euroregion was analyzed. The thesis also offers possible ways of future development of the euroregion. The results show a good potential among locals to build a cross-border community. However, on the institutional level there are many problematic factors as constraints in future development of cross-border cooperation in Czech-Austrian borderland.

Key words: Euroregion Silva Nortica, Czech-Austrian borderland, cross-border cooperation, regional identity, cross-border community, multi-level governance

Obsah

Obsah.....	5
Seznam zkratk	7
Seznam obrázk	8
Seznam graf	8
Seznam tabulek	9
Seznam p íloh	9
1 Úvod a vstupní poznámky	10
1.1 Úvod.....	10
1.2 Cíle a p edpoklady práce.....	11
2 Teoretický rámec.....	13
2.1 Politické a historické ukotvení euroregionu	13
2.2 Fenomén euroregion	18
2.3 Euroregiony a regionální (p eshrani ní) identita.....	25
2.4 Klí ové pojmy	28
3 Metodika.....	31
3.1 Datová základna.....	31
3.2 Dotazníkové –et ení.....	31
3.3 ízené rozhovory	34
4 Euroregion Silva Nortica	36
4.1 Základní charakteristiky území euroregionu Silva Nortica.....	36
4.1.1 P írodní podmínky	37
4.1.2 Kulturn ě historické podmínky	38
4.2 Vznik a vývoj euroregionu Silva Nortica.....	39
4.3 Organiza ní struktura euroregionu Silva Nortica	41
4.4 ěinnost euroregionu a jeho zam ěn ě.....	43

4.5	lenská základna	45
4.6	Euroregion Silva Nortica jako součást víceúrovňového řízení	47
5	Tvorba přeshraniční identity v kontextu rámcových podmínek euroregionu Silva Nortica	49
5.1	Potenciál pro tvorbu přeshraničního společenství v myslích místních obyvatel...	49
5.2	Přeshraniční aktivity a vztahy.....	55
5.3	Vliv euroregionu Silva Nortica na utváření přeshraniční identity.....	59
6	Budoucnost euroregionu Silva Nortica	64
6.1	Varianty možného budoucího vývoje euroregionu	65
7	Závěr.....	68
	Použitá literatura	71
	Přílohy	76

Seznam zkratek

AEBR	Association of European Border Regions
ECG	Euroregional Cooperation Grouping
EGTC	Europeanan Grouping for Territorial Cooperation
ERDF	European Rural Development Fond
ERSN	Euroregion Silva Nortica
EU	Evropská unie
FMP	Fond malých projekt
GAAV R	Grantová agentura Akademie v d České republiky
J SN	Jiho eská Silva Nortica
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistique
Phare CBC	Phare Cross-border Cooperation
RMW	Regionalmanagement Waldviertel
ROP	Regionální opera ní program

Seznam obrázk

Obrázek . 1	Regiony NUTS 3 podporované v rámci kohezní politiky EU.	17
Obrázek . 2	Modelová struktura euroregion 23	
Obrázek . 3	Zóny pohrani í 33	
Obrázek . 4	Logo euroregionu Silva Nortica 37	
Obrázek . 5	P írodní park Blockheide 38	
Obrázek . 6	Zámek Weitra 39	
Obrázek . 7	Organiza ní struktura euroregionu Silva Nortica.....41	
Obrázek . 8	Logo Dolního Rakouska a oblasti Waldviertel 42	
Obrázek . 9	lenství v euroregionu Silva Nortica 47	

Seznam graf

Graf . 1	Hodnocení spokojenosti s místem bydli-t 50	
Graf . 2	Zájem o d ní v sousedním stát 53	
Graf . 3	Po et cest k soused m b hem posledního roku.....53	
Graf . 4	Frekvence setkávání s obyvateli sousedního státu.....54	
Graf . 5	Doba strávená na druhé stran hranice 54	
Graf . 6	Hodnocení esko-rakouských vztah 56	
Graf . 7	Pov domí o p eshrani ních aktivitách 58	
Graf . 8	Ú ast na p eshrani ních aktivitách 59	
Graf . 9	Znalost pojmu euroregion a Silva Nortica 61	

Seznam tabulek

Tabulka . 1	Relativní struktura dotazníkového –et ení podle sledovaných kritérií.....	33
Tabulka . 2	Vnímání hranice a pohrani í respondenty dotazníkového –et ení.....	52
Tabulka . 3	Problémy a moflnosti v rozvoji esko-rakouských p eshrani ních vztah	57
Tabulka . 4	Znalost pojmu euroregion a Silva Nortica a jeho p ínos	60

Seznam p íloh

P íloha . 1	Seznam lenských obcí euroregionu	76
P íloha . 2	Dotazník	79
P íloha . 3	Rámcové okruhy pro rozhovory	83
P íloha . 4	Autorizace rozhovoru Hana Happl.....	84
P íloha . 5	Autorizace rozhovoru Pavel Hlofek.....	85

1 Úvod a vstupní poznámky

1.1 Úvod

Přeshraniční spolupráce nabývá v Evropě v době po odstranění hraničních kontrol na většině jejího území stále většího významu. Euroregiony jsou výsledkem snah o formalizaci přeshraniční spolupráce, jejich existence však může mít také vliv na společnost v regionu, kde působí, bez ohledu na národnost místních obyvatel.

V Česku získala přeshraniční spolupráce reprezentovaná euroregiony svůj význam až po pádu železné opony na konci osmdesátých let. První euroregiony vznikly krátce poté jako výsledek snah o obnovení přeshraničních kontaktů a jejich institucionální ukotvení. Již dlouho před vstupem Česka do EU zprostředkovávaly euroregiony financování přeshraniční spolupráce díky programu Phare CBC určenému také pro nenasledující státy. Od té doby objem financí určený pro tyto aktivity stále roste a možnosti euroregionů ovlivnit směr rozvoje přeshraničních kontaktů se tak zvyšují. V současnosti existuje na území Česka 13 euroregionů, které již zahrnují celou délku státní hranice.

Dalším nezanedbatelným přínosem euroregionů je přispívání k boření předsudků, budování důvěry a přeshraničních kontaktů, jinými slovy *šutvá ení p eshrani ního ob anského spole enství* (Zich 2003: 23). Pokud je v tomto euroregion úspěšný, může přirozeně dojít k špe elitě regionální identity místních obyvatel na druhou stranu hranice a následně ke vzniku přeshraniční identity.

Charakter a struktura euroregionů nejsou nijak pevně stanoveny ze strany EU ani jiných nadřazených úrovní. Proto se tyto instituce navzájem velice liší ve svém právním statutu a podobě přeshraničních svazků. Předkládaná práce je vedena snahou poznat a popsat specifika euroregionu Silva Nartica a postoje jeho obyvatel, které společně přímě ovlivňují charakter spolupráce a její úspěšnost v česko-rakouském pohraničí.

Euroregion Silva Nartica je nejmladším euroregionem v Česku, který zahrnuje oblast mezi Třemšínem a Jižní Moravou. Území, na kterém působí, bylo během novodobé historie součástí jednoho politického celku ale také rozděleno neprostupným hraničním pásmem flezné opony. Vzhledem k odlišnému pohledu především na historické události (2. světová válka, Benešovy dekrety) a rozdílné životní úrovni jsou tak podmínky pro tvorbu přeshraničních kontaktů a prohlubování spolupráce v česko-rakouském pohraničí poměrně složité. Přesto lze předpokládat, že podobně jako v jiných oblastech na území bývalého hraničního pásma flezné opony, i zde se přeshraniční vztahy postupně upevňují.

Předkládaná práce je tedy pokusem o komplexní analýzu euroregionu, jeho práce a vlivu na dotčené území a obyvatelstvo. Její první část je věnována rozboru relevantní literatury a odborných konceptů v souvislosti s problematikou euroregionu a regionální, především přeshraniční identity. Po přehledu a popisu použitých metod se její další část zaměřuje na území euroregionu a jeho strukturální podmínky. Pátá kapitola analyzuje potenciál spolupráce k utváření přeshraničního společenství a zabývá se interakcí euroregionu jako instituce s místními obyvateli. V závěrečné části jsou nastíněny možné varianty budoucího vývoje přeshraniční spolupráce a utváření přeshraniční identity euroregionální identity.

1.2 Cíle a předpoklady práce

Již od svého vzniku je cílem euroregionu jako nástroje evropské regionální politiky podporovat a rozvíjet přeshraniční spolupráci a to různými prostředky od finančních po sociálně orientované. Euroregion Silva Nartica působí v česko-rakouském pohraničí od roku 2002, což ho řadí mezi nejmladší euroregiony v Česku, přesto však lze po devíti letech očekávat projevy jeho vlivu na území Jihočeského kraje a Dolního Rakouska. Prvním cílem předkládané práce je tedy:

- *Zjistit roli euroregionu Silva Nartica jako platformy pro přeshraniční spolupráci.*

Klíčem k úspěšné přeshraniční spolupráci je překonání předsudků a rozdílnosti na obou stranách hranice spolu s podporou konstrukce společného životního prostoru a identity. Proto je druhým cílem této práce:

- *Analyzovat a vysvětlit utváření a vývoj přeshraničního společenství a identity euroregionu Silva Nartica v kontextu rámcových podmínek euroregionu jako instituce.*

Na základě analýzy odborné literatury a relevantních dokumentů jsem stanovila následující předpoklady práce, které se pokusím pomocí výzkumu místních obyvatel a klíčových osobností v euroregionu Silva Nartica potvrdit.

- *Euroregion Silva Nartica nepředstavuje příliš významnou platformu pro přeshraniční spolupráci, přestože je to jedním z jeho hlavních cílů a to především z pohledu EU.*
- *Utváření přeshraničního společenství a identity je v euroregionu Silva Nartica nedostatečně vyvinuto především z důvodu malého podílu místního obyvatelstva.*
- *Lze předpokládat, že se budou vyskytovat rozdíly v konstrukci přeshraniční identity mezi českou a rakouskou stranou.*

2 Teoretický rámec

Následující kapitola je věnována analýze relevantní literatury a dokumentů věnujících se problematice euroregionů s cílem získání orientace v současných postupech k euroregionům a k jejich budoucímu směřování v rámci EU. V neposlední řadě bylo třeba se zaměřit na identitu a regionální identitu obyvatel pohraničí a jejich konstrukci a možnému přerodu v pohraniční (popř. euroregionální) identitu. V závěrečné části jsou pro přehlednost znovu uvedeny pojmy, které považují pro tuto práci za klíčové.

2.1 Politické a historické ukotvení euroregionu

Euroregiony jako jedna z úrovní politiky Evropské unie jsou poměrně novým fenoménem, který se dotýká společenství na hranicích a dnes již v podstatě ve kterém pohraničí v Evropě.

Pohraniční region je prostor kolem hranic, přes něj, kterým hranice prochází, utvářejí procesy probíhajícími na a přes hranici a považovaný svými obyvateli za pohraniční (Havlíček 2004). Na jednu stranu lze říci, že hranice toto území rozděluje na dvě části a to se pak ocitá v periferní poloze vzhledem k centru státu. Z makroregionálního evropského pohledu však tyto oblasti fungují jako kontaktní zóny a v kontextu silící integrace a regionalizace v rámci Evropské unie se dokonce nacházejí v centru zájmu (Havlíček 2005). Rada Evropy ve své definici pohraničních regionů zdrazuje homogenitu a funkční propojenost oblastí na obou stranách hranice, jejich geografické, ekologické, historické a ekonomické ukotvení (Perkmann 2002b). Takové podmínky lze nalézt však pouze v Západní Evropě, kde nedošlo k dlouhodobému přerušování kontaktů mezi jednotlivými stranami hranice a vzniku zásadních rozdílů ve všech sférách života, jako tomu je ve Střední a Východní Evropě (Schöne 2006: 19). Takové disparity mohou vést ke zneufňování hranice a vzniku soupeřivých vztahů (Anderson, O'Dowd 1999 v Perkmann 2002b).

Pro překonání perifernosti přeshraničních oblastí a zmírnění zásadních rozdílů na jednotlivých stranách hranice přispívá přeshraniční spolupráce, tedy *š jakákoli koordinovaná akce vytvořená k posílení a podpoře sousedských vztahů mezi územními komunitami nebo autoritami v rámci kompetencí dvou i více smluvních stran a uzavření jakýchkoli smluv i dohod nutných k této spolupráci* (Rada Evropy 1980: 2). Schmitt-Egner (1998 v Perkmann 2002b) ve své definici navíc zahrnuje podmínku, že spolupráce nesmí ovlivnit, ani ohrozit centrální státní autority. Podle Dokoupila (2004) je zároveň nezbytné propojit úroveň evropskou, státní, regionální i místní v přeshraniční spolupráci.

První iniciativy k organizované formě přeshraniční spolupráce v Evropě byly spontánní, vycházely z přirozené potřeby aktérů spolupráce formalizovat své vztahy, zajistit jim trvalý charakter a tím zefektivnit své aktivity. V neposlední řadě byly tyto snahy zmírňovat dopady neřízených investic a nekoordinovaných aktivit v pohraničí (AEBR 1999). K těmto změnám v přeshraniční spolupráci začalo pochopitelně docházet nejprve v Západní Evropě a to mnohem dříve než byla zavedena regionální politika Evropské unie. První formalizovaná přeshraniční organizace vznikla v roce 1958 na německo-nizozemské hranici a byla nazvána EUREGIO. Podle tohoto prvního přeshraničního svazku jsou nazývány i všechny další (především v Západní Evropě), popřípadě je užíván odvozený název šeuroregion, ten je typický spíše pro střední a východní Evropu (Schöne 2006: 12).

Výše uvedená iniciativa byla především povelová především tím, že vznikla na základě aktivity lokálních aktérů, kteří chtějí řešit lokální problémy specifické pro přeshraniční oblasti (Perkmann 2002a). Tito místní aktéři znají a chápou specifika pohraničí a hlavně jsou schopni na ně reagovat, pracovat s nimi a dále je rozvíjet nebo měnit. Z jejich strany přicházejí další impulzy pro přeshraniční spolupráci a ať do současnosti platí, že tito jsou lépe schopni řešit lokální problémy v pohraničí než centrální státní i mezinárodní aktéři (Schamp 1994 v Yoder 2003).

Ať do sedmdesátých let spočívala zodpovědnost za řešení otázek přeshraniční spolupráce v rukách centrálních vlád (Yoder 2003). Jifi tehdy bylo však zřejmé, že přeshraniční oblasti potřebují specifický přístup, proto od 60. let vznikaly různé bilaterální a multilaterální vládní komise, které se měly těmito problémy zabývat, stále ale nedocházelo k zapojení lokálních aktérů (Perkmann 2002b). Postupně byla stále větší odpovědnost za rozvoj v přeshraničních oblastech přenechávána lokálním aktérům

a místním samosprávám. Přenos kompetencí v rámci přeshraniční spolupráce na nižší úrovně řízení a etný vznik nových iniciativ koresponduje se změnou v postupu evropských nadnárodních organizací k této problematice. V kontextu pokračující integrace v rámci Evropy a současného trendu regionalizace (Evropa region) se pozornost postupně stále silněji zaměřila na přeshraniční regiony například Evropou jako zóny mezistátní interakce (Scott 2002, Yoder 2003). Posilování autonomie regionálních aktérů především v nových členských státech EU stále brání silná centralizace státní moci. Zároveň je v těchto zemích samotná možnost přeshraniční spolupráce se šZápadem poměrně nová a slabá. Po roce 1989 byl sice zaznamenán silný nárůst snahy o kooperaci přes hranice mezi šVýchodem a šZápadem, podle Kraetkeho (1996 v Yoder 2003) však v těchto oblastech brání úspěšné spolupráci stále soupeřivé chování mezi regiony na hranici související s velkými regionálními rozdíly na obou stranách (Svensson, Medve-Bálint 2010). Na druhou stranu jsou to právě tyto politicko-administrativní kontakty v rámci fungování euroregionu a přeshraniční spolupráce, co nabízí potenciál zmenšit mezery mezi šVýchodem a šZápadem a *šít hodnoty a principy EU, jako jsou subsidiarita a spolupráce* (Yoder 2003: 101).

První krok k zahrnutí přeshraniční spolupráce do veřejného práva byl učiněn z iniciativy Rady Evropy v roce 1980, kdy byla dvaceti státy Evropy podepsána tzv. Madridská konvence. Byl v ní stanoven právní rámec pro uzavírání přeshraničních dohod o spolupráci mezi subjekty samosprávy případně soukromého sektoru (Rada Evropy 1980). Podle Perkmanna (2002b) však tato dohoda opomíjí civilní subjekty.

Jak vyplývá z výše uvedeného, Rada Evropy se v rozíování možností lokálních samospráv a dalších aktérů spolupracovat přes hranice zaměřuje na vytváření právních podmínek kooperace. Opatření Evropské unie jsou na druhé straně silně finančně orientována (Perkmann 2002a) a mají za cíl nalezení kompromisu mezi snahami o všeobecné sjednocení a zachováním mnohotvárnosti kontinentu a specifika jednotlivých pohraničních regionů (Dokoupil 2004).

Současná kohezní politika je zaměřena na podporu specifických oblastí EU a především na přeshraniční oblasti. Dávodem pro silnější pozornost v periferním regionu na hranicích však není jen snaha o zajištění rovnoměrného úrovně blahobytu v Evropě. Pokud se podaří dosáhnout vzájemné ekonomické a politické závislosti a kooperace mezi státy EU, bude to předpoklad pro dlouhodobou politickou stabilitu v Evropě (Scott 2002). Podle Scotta (2002) je zde celá řada dalších strategických

do vod pro podporu spolupráce pohraničních regionů: otevření nových trhů, bezpečnost a politická stabilita, ekonomická a sociální soudržnost a rozvoj a potlačení negativních důsledků na hranicích s velkými rozdíly v životní úrovni.

Kohezní politika EU reprezentovaná různými regionálními sektory orientovanými fondy (Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, aj.) spočívá v přerozdělování finanční podpory v rámci regionálních opatření do různých sektorů s koncentrací na specifické oblasti. V první řadě jde o podněcení a rozvoj ekonomického rozvoje v periferních oblastech (zde jsou tedy zahrnuty pohraniční regiony). V rámci kohezní politiky byla dále spuštěna řada politických iniciativ, které jsou považovány za inovativní (princip partnerství, víceúrovňové řízení, projektová podpora; Perkmann 2002a).

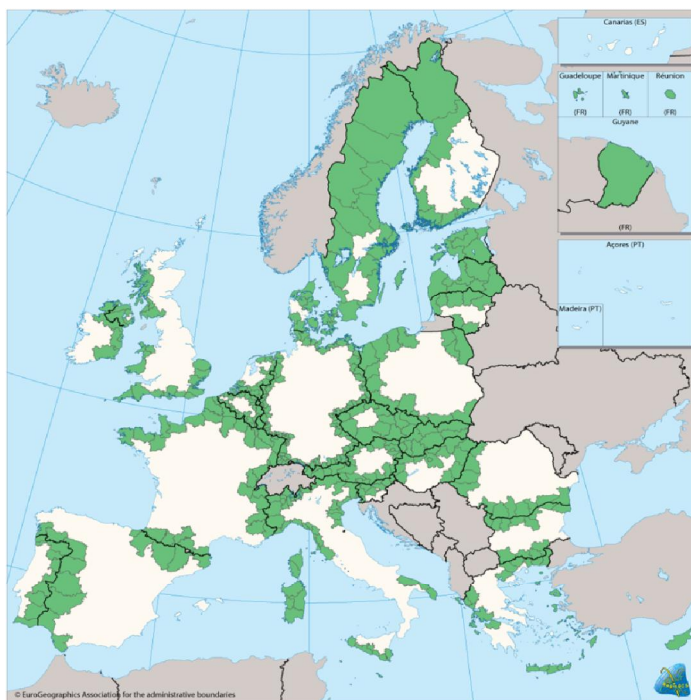
Opatření politiky EU jsou prováděna jednotlivými členskými státy. Místo aby byla zřízena implementační agentura na nadnárodní úrovni, ponechala EU v této oblasti zodpovědnost na jednotlivých vládách a pověřených orgánech na různých úrovních (od národní po lokální) (Perkmann 2002a). Jednotlivé státy mají lepší přehled, jak a do kterých oblastí (mýleno geograficky i sektorově) jsou a měly by být prostředky podpory směřovány.

Jako alternativa k hierarchickému postavení EU vůči státům v implementaci kohezní politiky byl zaveden princip špartnerství, na základě kterého mají členské státy a jejich pověřené orgány úzce spolupracovat s administrativou EU. Tato spolupráce vytváří místo hierarchického síťového charakteru vztahů. Komise EU pak uplatňuje svůj vliv prostřednictvím požadavků na procedurální provádění svých opatření a to v průběhu celého procesu implementace (Perkmann 2002a). Princip špartnerství a nehierarchické vztahy v EU jsou do praxe uváděny skrze víceúrovňové řízení (*multi-level governance*). Kromě dvou hlavních úrovní řízení – Evropské unie a členských států – získávají stále větší autonomii další subnacionální aktéři. Tito aktéři mohou působit na lokální i regionální úrovni a tento způsob řízení jim umožní ovlivňovat a vyvíjet evropskou politiku přímo nebo skrze politiky státu (Boman, Berg 2007). Pro přiblížení této struktury byly také v nových členských státech zaváděny administrativní reformy (kraje v Česku, vojvodství v Polsku), které měly svým regionůminovat větší samostatnost a díky tomu lepší možnost zúčastnit se pohraniční spolupráce (Yoder 2003). Boman a Berg (2007) navíc uvádějí, že ším více úrovní řízení pohraniční spolupráce zahrnuje, tím se jeví úspěšnější.

Hlavním zdrojem financování přeshraniční spolupráce a typickým příkladem uplatnění víceúrovňového charakteru implementace programů EU v programovém období do roku 2013 je totiž Cíl politiky hospodářské a politické soudržnosti EU, který se nazývá Evropská územní spolupráce a zahrnuje přeshraniční, meziregionální a nadnárodní úroveň spolupráce. Jeho předchůdcem v programovém období 2000-2006 (a v podstatě již od roku 1990) byl program Interreg (Fondy Evropské unie 2011). Před rozšířením EU v roce 2004 byla přeshraniční spolupráce na vnějších hranicích financována z programu PHARE CBC. Tento cíl je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a je na něj vyčleněno 8,7 mld. eur (2,5%) z celkového objemu Kohezní politiky EU. Pro srovnání je určeno na územní spolupráci 389 mil. eur (1,5%) (všechny hodnoty Evropská komise 2008). Obrázek . 1 zobrazuje vymezení přeshraničních regionů, na které je zaměřena podpora přeshraniční spolupráce v EU.

Obrázek . 1 Regiony NUTS 3 podporované v rámci kohezní politiky EU.

Zdroj: Evropská komise 2011

Podpora přeshraniční spolupráce je vyplácena formou dotací na projekty a probíhá na národní úrovni skrze implementační orgány (různé rozvojové agentury, spolky obcí, euroregiony). Aby Evropská komise zajistila způsob, jak vést členské státy k podpoře projektů vedoucích k šetrné přeshraniční spolupráci a takové, která opravdu vede k vytváření harmonického společenství na hranici a řešení reálných problémů v podmínkách nehierarchické struktury vztahů, stanovuje přesné podmínky pro řadatele

o dotaci a jejich projekty. Věření tohoto úkolu musí být pověřené orgány v rámci Komise schopnými a motivovanými partnery. Na druhé straně se jednotlivé státy rozhodují úspěšně potýkají s využitím všech alokovaných prostředků. Vzhledem k tomu, že podpora je zde vyplácena zpětně po realizaci projektu, státy hledají takové realizátory projektů, kteří jsou v první řadě schopni projekt financovat a úspěšně dokončit (Perkmann 2002a).

2.2 Fenomén euroregion

Euroregiony představují jedny z nejvýznamnějších struktur v přeshraničních regionech, které mají za cíl podporu a formalizaci přeshraniční spolupráce. Jejich úkolem je fungovat jako subjekt zodpovědnosti za rozhodování a řízení interakcí na hranici (O'Dowd 2003).

Euroregion jako instituce a fenomén je jedinečný v celém ohledu. V první řadě jde o jedinou organizaci v pohraničí, která umožňuje sdružovat, kromě subjektů veřejného sektoru, jako jsou obce, i jiné administrativní jednotky, také další aktéry soukromého nebo neziskového sektoru včetně civilních (Zich 2003). Zapojením místních obyvatel a organizací stejnou měrou jako politicky rozhodujících orgánů státní správy a podnikatelských subjektů přináší euroregiony řešení aktuálních problémů a otázek v pohraničí blíží realitě a tím uvádí do praxe princip subsidiarity. Zároveň reprezentují přeshraniční integraci v regionálním měřítku, čímž naplňují také proces evropské integrace (Schramek 2010). Schöne (2006) uvádí, že euroregiony se vyvíjejí ve dvou dimenzích – vertikální a horizontální. To znamená například v rámci hierarchických úrovní řízení a zároveň geograficky na území všech zúčastněných aktérů například státními hranicemi.

Touto cestou také v určitém smyslu omezují význam centrální vlády v řešení lokálních problémů, stát pak může jejich činnost vnímat jako zásah do své suverenity také například v oblasti zahraniční politiky (Schramek 2010). Otázkou pak je, zda jsou opravdu schopny vytvořit novou vládní strukturu, nebo alespoň na místní úrovni efektivně působit. Jádrem autor je v tomto směru skeptická (Svensson, Medve-Bálint 2010, Scott 2002, Yoder 2003), pozici euroregionů vidí spíše z pohledu periferního centra státu jako periferní a šlechtě neukotvenou.

Obzvláště první euroregiony (například EUREGIO založené v roce 1958) byly přelomové tím, že vznikly čistě z iniciativy místních aktérů bez působení centrálních

organizací států i Evropské unie. Současné změny nastupující EU k regionální politice a rozvoji víceúrovňového charakteru řízení se stále větší pozornost upínala k místním a regionálním institucím a aktérům.

Zapojení aktérů do euroregionu nebo přeshraniční spolupráce obecně záleží na vyhodnocení podniku (přínos) a perspektiv v kooperaci. Typologii těchto vlivů se vnučí Svensson a Medve-Bálint (2010). Podniky i perspektivy dělí na instrumentální (co může spolupráce přinést nebo čemu může bránit v materiální rovině) a normativní (tedy ovlivující rozvoj společnosti). Instrumentální podniky a perspektivy jinými slovy popisují i brání ekonomickému a regionálnímu rozvoji a řešení problémů v regionu. Na druhou stranu normativní ovlivní dopady kulturní výměny a kontaktů, rozvoj sociálního kapitálu a regionální (přeshraniční) identity. Faktory, které se týkají stupně zapojení aktérů, jsou pak dále rozlišeny z prostorového hlediska na externí a interní. Externí se týkají nadnárodní roviny - tedy EU, interní pak vycházejí z lokálních specifíků pohraničí (Svensson, Medve-Bálint 2010).

Místní aktéři získávali v této autonomii a současně s tím nastal v sedmdesátých a osmdesátých letech v Západní Evropě silný nárust počtu euroregionů (Perkmann 2002b). Ve Střední a Východní Evropě byl takový trend umocněn samozřejmě až po roce 1989 zároveň se změnami v politickém uspořádání. V devadesátých letech tedy vzniklo velké množství euroregionů na tehdejších vnějších hranicích EU. Vzhledem ke změnám v politice EU začalo být zakládání euroregionů podporováno a iniciováno shora (O'Dowd 2003). Každá nových euroregionů tak již nepředstavuje přirozený územní celek s fungujícími přeshraničními vztahy ale uměle jednotku, která nevychází z přirozených vazeb na hranici. Tyto euroregiony se navíc často potýkají s velkými rozdíly mezi základními regiony jednotlivých států způsobenými několika desetiletími odděleného vývoje. Kooperace může být komplikována také tradičně více centralizovaným řízením nových členských států. Roli zde hraje také administrativní členění a pravomoci jeho jednotlivých úrovní (Yoder 2003, Perkmann 2002b). Perkmann (2002b) zdůrazňuje roli federativnosti a tradice velkých pravomocí na straně nižších úrovní administrativního členění. Euroregiony totiž považuje za šň mecký fenomén, přičemž velkou zásluhou úspěchu těchto s meckou ústí přisuzuje právě tradici fungování regionální úrovně správy, tzv. *kreise* (okresy).

Euroregiony by měly být podporovány EU, protože v její struktuře a způsobu rozdělování finančních prostředků z fondů kohezní politiky mohou hrát významnou roli

jako implementační orgány podpory. Mají potenciál v řízení fondu malých projektů (podpora partnerství a setkávání), směřování podpory rozvoje do přeshraničních oblastí a především s tím spojenou administrativu (Branda 2009, Perkmann 2002a). Otázkou ale zůstává, zda se tak opravdu děje a jaké euroregiony mají opravdu rozhodující roli v rozvoji přeshraniční spolupráce.

Euroregiony představují jeden z inovačních politických nástrojů EU, staly se tak součástí víceúrovňové vládní struktury evropské politiky. Jedním z efektů ukotvení euroregionů v regionální politice EU a přenesení zodpovědnosti za přerozdělování podpory bylo především v nových členských státech podnícení vzniku většího množství nových euroregionů (Svensson, Medve-Bálint 2010). Cílem nových přeshraničních institucí pak byl hlavně přístup k velkému objemu financí, které jsou zde často chápány jen jako dodatečný příjem na lokální úrovni a nikoli jako opravdový podnět pro přeshraniční spolupráci (Scott 2002). Protože opatření EU jsou finanční povahy a vzhledem k nehierarchickému charakteru vztahů v Unii spoívá její vliv na směřování spolupráce pouze v procedurálních požadavcích na provádění těchto opatření a tím uvádí myšlenek regionalismu do praxe.

Přeshraniční regionalismus (*transboundary regionalism*) neboli nový regionalismus reprezentuje myšlenku evropské integrace (Scott 2002). Tento pojem zahrnuje politické regulace a řešení problémů na různých prostorových i hierarchických úrovních zapojením všech aktérů bez ohledu na jejich územní rozsah a sektorovou příslušnost. To vše probíhá v rámci přeshraniční interakce sousedících regionů bez zapojení států (Schmitt-Egner 1996 v Schöne 2006). Přeshraniční regionalismus je tedy reprezentován euroregiony a modelem víceúrovňového řízení v rámci EU. Skrze euroregiony se rozvíjí nové adekvátní, efektivní, kolektivní akce. Pozornost je zaměřena zároveň na lokální specifika a na podmínky a dopady integrace do větších nadnárodních celků (Schöne 2006). K tomuto procesu dochází souasně iniciativou šdolaõ i šshoraõ, záleží jen na tom, který směr při přeshraničním budování regionu převládne.

Schramek (2010) nahlíží na přeshraniční regionalismus jako na koncept, i výzkumný směr v oblasti přeshraniční spolupráce. Uvádí ho jako poslední nejvyšší zaměření studia přeshraniční spolupráce jako *švýchodiska ideálního procesu tvorby nadnárodních evropských regionů* (Schramek 2010: 6). Schramek (2010) kromě tohoto konceptu definuje na základě odborné literatury další tři pohledy na přeshraniční spolupráci, které odstupovaly podle komplexnosti přístupu. Jako první uvádí *šboundary*

viewů, který hledí na hranice ze strany národních států, mezinárodního práva a mezinárodní politiky jako na předmět konfliktu. Další *border area view* se jímá v otázce pohraničí a dopadu přítomnosti hranice v regionu, přičemž v centru pozornosti jsou zde hlavní individuální aktéři. O zapojení kolektivních aktérů a tvorbu sítí je tento koncept rozšířen v rámci *bottom-up regionalism view*. V rámci tohoto tématu je jímá pozornost věnována přeshraniční spolupráci jako nástroji pro porozumění mezi národy v Evropě.

K regionalismu ale nedochází automaticky se vznikem euroregionu. Velice důležitými jsou v tomto procesu faktory jako identifikace obyvatelstva, komunikace, vývoj včasné a vize budoucnosti (Schöne 2006). V tématu význam v tomto procesu ale Schöne (2006) přikládá ekonomickým (finančním) a politickým faktorům a to právě z důvodu implementace fondů EU a realizace jejích politik.

Akolik do určité míry je přeshraniční regionalismus realizován samovolně díky iniciativě místních aktérů, k jeho dalšímu rozvoji dochází díky institucionální a finanční podpoře EU (Johnson a Svensson, Medve-Bálint 2010). Financování činnosti euroregionů může být často problematické a může tvořit překážku v rozvoji této organizace (Branda 2009). Důvodem jistě je podfinancování dotací z EU a fakt, že příspěvky jsou v drtivé většině podílové. Dodatečné možnosti získání financí na provoz a rozvoj činností jsou omezené. Vichní členové euroregionu platí symbolické poplatky za členství, dále mohou přispívat v tématu státní regiony. Další zdroje financí plynou z poradenské a administrativní činnosti spojené se správou fondu malých projektů (Branda 2009). Problematika financování souvisí i s nezávaznou právní formou této organizace. Díky ní má omezené možnosti vlastní hospodářské činnosti, ze které by mohly plynout další finance.

Euroregiony jsou tradičně založeny na dobrovolném svazku zúčastněných subjektů veřejného, soukromého a neziskového sektoru. Klasický model vzniku a fungování euroregionu je podle Perkmanna (2002b) tzv. šmodel dvojatů, kde na každé straně hranice nejdříve vznikne sdružení obcí a okresů odpovídající právnímu systému země a v další fázi dojde k vytvoření společného svazku založeného na přeshraniční dohodě. Euroregiony mohou mít různé právní formy, přičemž velké množství jich tvoří pouze zájmové sdružení, což znamená, že euroregion jako celek má velmi slabé postavení právního subjektu. Této struktuře odpovídají všechny euroregiony na území České republiky (Branda 2009).

V programovém období do roku 2013 byl do regionální politiky zařazen nový právní instrument pro podporu přeshraniční spolupráce Evropské seskupení pro územní spolupráci (EGTC). Tento nástroj umožní regionálním a lokálním aktérům a dalším veřejným subjektům vytvořit společenství pro spolupráci, které má statut právnické osoby. Vytvoření takového subjektu je zakotveno v dohodě mezi zúčastněnými subjekty, která nevyžaduje předchozí mezinárodní smlouvy uzavřené dotčenými státy. Seskupení se pak řídí právním systémem státu, ve kterém se nachází jeho řídicí orgány (Evropská komise 2009). V současnosti funguje v Evropě 16 takovýchto seskupení. Poměrně úspěšné v této oblasti sousední Slovensko, kde existují již i Evropská seskupení na slovensko-maarském pomezí (Výbor regionů 2011). Podobným směrem se v posledních letech ubírá i přístup Rady Evropy v pohraničním oblastem. Dokladem toho je Třetí dodatek k tzv. Madridské smlouvě z roku 2009 týkající se Euroregionálních seskupení spolupráce (ECG). Tento dokument nastavuje právní rámec, podle kterého se regionální a lokální aktéři a euroregiony mohou sdružovat do větších celků (Rada Evropy 2009). Logicky by bylo nejvhodnější, aby obopati těchto dvou hlavních nadnárodních organizací v Evropě byla kompatibilní a navzájem se doplňovala, jak uvádí návrh k Třetímu dodatku vydaný Kongresem lokálních a regionálních autorit Rady Evropy v roce 2009 (Rada Evropy 2009).

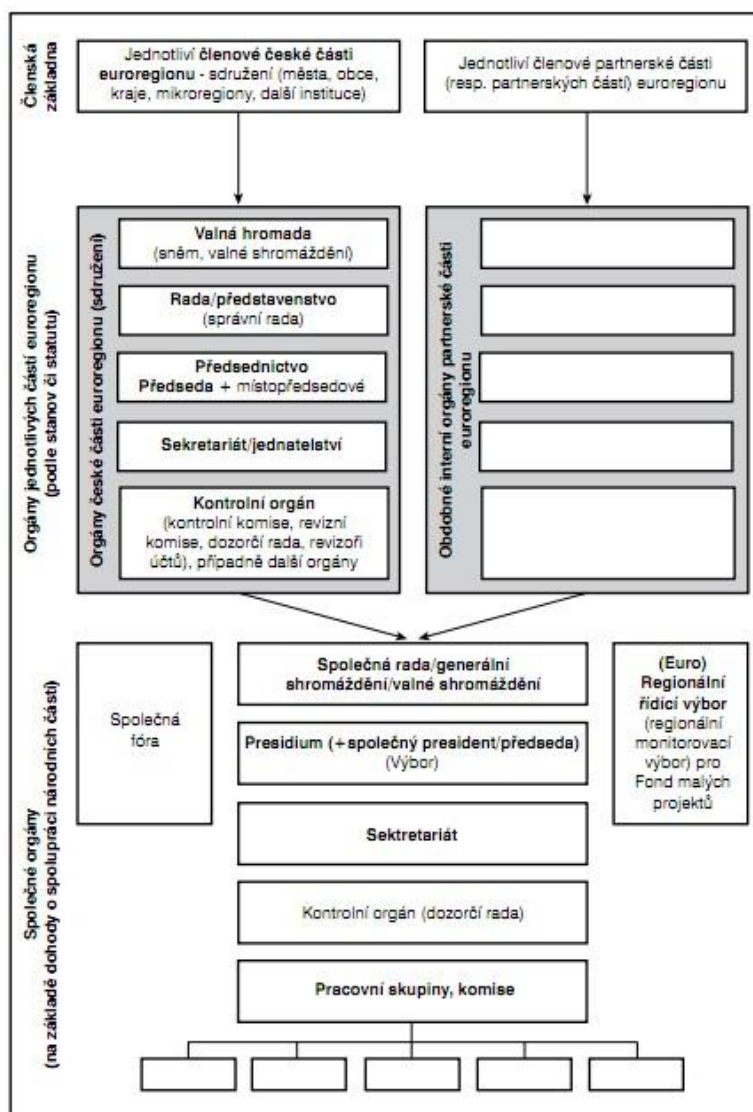
Jak je uvedeno výše, euroregiony mohou mít různé závazné právní formy, jejich vznik je také zapříčiněn různými procesy a iniciativami. Struktura euroregionu je však většinou obdobná. Euroregion se skládá ze dvou, či více národních částí, které dohromady tvoří sdružení, nebo právnickou osobu. Každá tato národní část má svou organizační strukturu, ze které pak vychází zastoupení ve společné euroregionální struktuře (Branda 2009). Každá národní část tvoří valnou hromadu, ve které jsou zástupci všech členů euroregionu a ti ze svých mandátů uflí vedení, tzv. radu s předsednictvem. Dále zde působí sekretariát, který má na starosti administrativní a správní otázky.

Celý euroregion má pak společnou strukturu řízení tvořenou orgány, které jsou zodpovědné za vedení, reprezentaci a koordinaci aktivit a určí stupeň institucionalizace (Schöne 2006). Pro směřování aktivit euroregionu a volbu priorit je zřízena rada (generální shromáždění) euroregionu tvořená zástupci rad jednotlivých částí. Tento orgán je nejvyšší, nejvyšší a má výkonnou funkci. Zpředsedá každé národní části se skládá prezidium o reprezentativní a rozhodující orgán. Administrativou a koordinací činností se zabývá sekretariát opatřený sekretariáty každé národní části

euroregionu. Opravdovou viditelnou práci v euroregionu odvádí pracovní skupiny s různým zaměřením odpovídajícím aktuálním problémům v oblasti, které sdružují odborníky z každé strany hranice (Yoder 2003). Pro implementaci fondů EU pak bývá zřízen řídící výbor.

Kromě výše uvedené funkce euroregion jako implementačního orgánu pro dotace z kohezní politiky se mohou v nově vzniklých místních problémech charakteristických pro přeshraniční oblasti. Pro tento účel zakládají tematické pracovní skupiny tvořené odborníky na danou problematiku z obou stran hranice. Na obrázku 2 je znázorněna modelová struktura euroregionu, jak ji znázornil Branda (2009).

Obrázek 2 Modelová struktura euroregionu

Zdroj: Branda (2009)

Rozdíly autorem se shodují ve výtu hlavních témat společného zájmu v přeshraničních oblastech, kterými se euroregiony zabývají (Branda 2009, Yoder 2003, Perkmann 2002a, Svensson, Medve-Bálint 2010). Protože přeshraniční oblasti často představují periferie jednotlivých států, jejichž typickou charakteristikou je zachovalé flivotní prostředí, patří jeho ochrana mezi klíčová témata (Havlíček 2004). Je logické, že se zde musí také řešit otázky dopravy přes hranice. V neposlední řadě je klíčový rozvoj kulturní výměny a kontaktů s regionem na druhé straně. Branda (2009) navíc uvádí také cestovní ruch jako nejastější oblast zájmu euroregionů na území Česka.

Jsou-li oblasti zájmu euroregionů definovány obecněji, tvoří je především podpora regionálního rozvoje a prostorového plánování v přeshraničních oblastech pomocí spolupráce (Scott 2002, Perkmann 2002a, Yoder 2003). Hlavní cíle euroregionů pak lze rozdělit do dvou hlavních kategorií: sociální sblížení a posílení ekonomického rozvoje. V obou případech mají aktivity vést k oslabení perifernosti těchto oblastí (Svensson, Medve-Bálint 2010).

Interakci a analýzu těchto dvou hlavních cílů se vnuje Scott (2002). Hlavní předanou hodnotou euroregionů je podle něj funkce mostu v komunikaci přes hranici. Velice důležitá je přispívání k boření předsudků a budování důvěry a rutinizaci kontaktů mezi společenstvími na každé straně hranice. Všechny tyto aspekty společného flivota jsou jednoduše zahrnuty v tvorbě sociálního kapitálu, neboli, jak také uvádí Zich (2003: 23) *šutváení přeshraničního občanského společenství*. Teprve po odstranění bariér v komunikaci a po úspěšné aktivizaci obyvatelstva je možné očekávat efekty v rámci ekonomické spolupráce a rozvoje. Scott (2002) je v tomto ohledu spíše skeptický. Tvrdí, že politiky v pohraničí se stále vyznačují pouze administrativním a byrokratickým charakterem a obzvláště v asymetrických přeshraničních regionech (euroregiony na hranicích bývalé železné opony) mají malý vliv na změny ve společnosti (Scott 2002). Ještětější je pak ovlivnění subjektů soukromého sektoru v přeshraničních aktivitách popřípadě systematická realizace konceptu regionálního rozvoje. Vzniku a fungování opravdové přeshraniční spolupráce musí podle Scotta (2002) předcházet kvalitní sociální komunikace a interakce. Reálná síť euroregionů podnítit, i výrazně ovlivnit ekonomický a regionální rozvoj je podle něj mizivá. Potenciál euroregionů ale tkví v podpoře mezikulturního dialogu, spolupráce na lokální úrovni, tvorbě veřejných hodnot a rozvoji strategického managementu.

Euroregiony jsou často definovány na základě územního vymezení. Společnosti evropských přeshraničních regionů (AEBR) definuje euroregion jako oblast, kde je zaznamenán rozsah socioekonomické integrace, nikoli jen jako území vymezené lidskými administrativními jednotkami. Podle Perkmanna (2002a) je euroregion určen prostorem, kde působí různé subjekty a to nejen ty z veřejného sektoru, ale i všechny ostatní. Stejný autor také považuje za důležité, že euroregiony působí na *relativně menším území*, čímž chce euroregiony odlišit od obdobné formy přeshraniční spolupráce v severní Evropě, která se vyznačuje výrazně větším územním rozsahem.

Na základě poznatků z odborné literatury zpracovaných v předchozím textu lze shrnout základní charakteristiky euroregionu. Jde o strukturovanou, organizovanou instituci, která sdružuje různé aktéry soukromého a veřejného sektoru působící na lokální i regionální úrovni s cílem podporovat, řídit a koordinovat všechny aktivity přeshraniční spolupráce. Tento svazek je založen na dobrovolné kooperaci dvou i více regionů alespoň dvou států, které mají společnou hranici.

2.3 Euroregiony a regionální (přeshraniční) identita

Mezi základní potřeby člověka patří vytváření své identity. Existují různé dimenze identity sociální, kulturní, kolektivní, individuální, atd.. Každý člověk si vytváří souasně více různých identit, které se mohou překrývat i doplňovat. Vždy však představují produkt přirozeného procesu v mysli lidí oddělit své od širého, šmyk od širých druhých. Jinými slovy jednotlivec nebo skupina jednotlivců tak definuje sebe sama, pociťuje svou existenci ve vztahu k jiným (Chromý 2003).

Jednou z mnoha dimenzí identity je i regionální identita, která představuje vytváření vztahu člověka k prostoru, na jakém místě, v oblasti na základě jejích vlastností, charakteristických rysů přirodních, ekonomických, společenských i historických podmínek. Podle Griebel (2010) jsou obecné podmínky v území klíové pro konstrukci regionální identity. Také regionálních identit může být více. Zároveň si vytváří vazby na území na lokální, regionální, nebo také na globální úrovni. Tyto prostorové identity se však také navzájem nevyklučují, naopak se mohou doplňovat (Skála 2007). Griebel (2010) definuje regionální identitu jako racionální a emocionální zastoupení prostoru v mysli člověka. Emoce hrají ve vytváření jakékoli identity silnou

roli a stejně je tomu i u této regionální. Jedním z faktorů, na základě kterého je vytvářena identita ve vztahu k místu, i regionu je hrdost na svou příslušnost. Ta bývá založena na významu symbolů, historii, kvalitativního prostředí, atd. Na druhou stranu i opačná situace, kdy jsou podmínky v regionu v nějakém ohledu špatné (např. kvalitativní prostředí) mohou přinést posílení identity tím, že se komunita v oblasti stmelí díky společnému cíli a zlepšení stavu (Chromý 2009).

Zich (2003) zdrazuje vliv místního společenství na regionální identitu člověka. Kromě vlastní soudržnosti je podle něj klíčový systém hodnot a norem stanovených společností a jejím historickým vývojem. Společná historie nebo lépe dlouhodobý vývoj společenství a soužití na určitém území je dalším významným faktorem v tvorbě identity. Jestliže totiž lidé spolu žijí krátce nebo je kontinuita soužití přerušena (např. vysídlením, nebo dobrovolným odchodem mladé generace), jsou narušeny vazby na území a vytrácí se kolektivní paměť dalšího dějového prvek konstrukce identity (Vencálek 1998). Zakotvenost v místě patří podle Paasiho (1986 v Chromý 2003) k hlavním podstatám regionální identity. Hovoříme-li o zakotvení v místě, je tím ale také myšleno trvání do budoucnosti. Schöne (2006) tvrdí, že společná vize budoucnosti posiluje identitu podobně jako společný cíl (viz výše). Druhým hlavním faktorem je pak podle něj svázanost s ohraničeným regionem.

Region, ke kterému se váže identita nelze jednoznačně ohraničit. Zich (2003) uvádí, že hranice regionu je tam, kde si ji nositelé identity uvědomují. Nejjednodušeji lze říci, jak vymezit daný region, je definovat oblast, kde se místní lidé jeví a cítí být jejími obyvateli (Havlíček 2004). Region se vyznačuje vnitřními vazbami vlastní kulturou i sociální skladbou obyvatelstva, přičemž významnými faktory konstrukce identity jsou i jeho symboly a jméno. Paasi (2002) navíc zdrazuje obousměrný efekt regionální identity, která vzniká na základě vlastností regionu, ale zároveň je region a jeho hranice utvářen tím, že si jeho obyvatelé budují regionální identitu. Jméno ani lokalizace takového regionu se však nekryje s územními administrativními jednotkami, což může být problém především při studiu regionální identity (Griebel 2010). Pokud ale nově vzniknou instituce, i organizace na daném území začnou používat obecně přijímané symboly a jméno tohoto území, má větší potenciál pro úspěšný vliv na řízení a rozvoj regionu (Chromý 2003). Užíváním symboliky regionu je posilována identifikace obyvatel s touto organizací a na druhou stranu zpětně utvrzována její role ve veřejném prostoru (Vačková 2008). Postup vzniku regionu ve vztahu k budování

identity s ním spojené lze pak podle Paasiho (2002) shrnout do čtyř fází získávání prostorového ukotvení, utváření vlastní symboliky, vznik institucí a v poslední fázi získávání pozice v povdomí společnosti. Euroregion pak může představovat instituci v regionu, je-li má vliv na to, zda daný region dospěje do poslední čtvrté fáze.

Dříve nebylo možné v nově se regionální identitě v pohraničí a dále v euroregionech, je potřeba popsat, jak na společnost působí přítomnost hranice samotné. Podvodní a základní funkcí hranic je a bylo soustřeďování rozdílů. Právě na hranicích je nejvíce patrné, že se zde stýkají dva či více států s rozdílným politickým, ekonomickým a společenským systémem. S touto rolí souvisí i silná symbolika hranic spojená s historií (konflikty, obranné pásmo), ekonomikou i kulturou (O'Dowd 2003). O'Dowd (2003) toto specifikum nazývá *exkluzivní suverenitou*, která je spojena s hranicemi silným zdrojem identity v pohraničí.

V poslední době v rámci EU se ale role a funkce hranic mění. Z bariér, které byly oddělovat homogenní národní státy, se stávají oblasti kontaktu a interakce (Havlíček 2004). Hranice a pohraničí se dostává do centra zájmu EU. V souvislosti s těmito procesy se mění i symbolika hranic. Mají to být styčné plochy pro tvorbu sociálního kapitálu, budování důvěry a kontaktů (O'Dowd 2003). Přeshraničními opatřeními EU a jejími programy podpory se tyto interakce posilují, ale podvodní faktory identity zůstávají stranou, protože neodpovídají vizi pohraničí jako prostoru, kde je do praxe uváděn koncept evropské integrace a regionalizace. Ve společnosti v pohraničí mohou ale tyto procesy vést k pocitu ztráty hranice, která byla podstatou jejich povdomí působení v regionu, a tím i k obavám ze ztráty identity. Budování přeshraniční spolupráce a vzájemné důvěry a kontaktů, podpora poznávání a učení se mají ale postupně vytvořit novou dimenzi identity vedoucí k pocitu sounáležitosti se společností na druhé straně hranice, tzv. přeshraniční identitu. Tomu podle O'Dowda (2003) napomáhá také fakt, že pohraničí jako takové vykazuje zároveň prvky homogenity (integrace), kde přítomnost hranice definuje jednu oblast o jedno pohraničí a zároveň rozdílnosti, která je vnímána v rámci vnitrozemí států.

Ze všech cílů, které si euroregiony kladou v rozvoji přeshraničních oblastí je podle Scotta (2007) právě tvorba sociálního kapitálu, podpora komunikace a sblížení kultur a společností to hlavní, v čem jsou schopny postupovat. Všechny tyto procesy vedou k tomu, že se prostor vázaný na regionální identitu může rozvíjet dál i přes hranici na druhou stranu přeshraniční oblasti. Oblastní aktivizace skrze kulturní a komunitní akce

jde v rámci euroregionu ruku v ruce se sblížením obou společností. Vedle takových aktivit hraje významnou roli způsob prezentace euroregionu pomocí symboliky a jména, které jsou zařité v regionu a lidé se s nimi identifikují. Kromě toho je ale pro budování identity zásadní dlouhodobost působení včetně jeho vlivu (viz výše). Předešlým krátkodobé historii euroregion působuje Zich (2003) jejich minimální úspěchy v budování přeshraniční identity. Boman a Berg (2007) však poznamenávají, že v případě starších euroregionů v Západní Evropě lze takový způsob identity pozorovat. Takové výsledky například například Griebel (2010) z oblasti TriRhena na německo-francouzsko-německém pomezí.

Boman a Berg (2007) se věnují roli euroregionu jako instituce v pohraničí, která výrazně ovlivňuje budování identity. Tito autoři totiž rozlišují tzv. historicko-kulturní identitu a institucionální identitu v pohraničí, přičemž druhá jmenovaná je významnější pro rozvoj přeshraniční spolupráce a harmonizaci vztahů v rámci souasných podmínek. Historicko-kulturní identita je pro společnosti na hranici také důležitá, ale pokud je na jedné straně hranice příliš silná, může neprospívat a dokonce bránit rozvoji přeshraničních aktivit. Tato dimenze identity dále není institucionálně podporována. Podle Boman a Berga (2007) může být dokonce potlačována ze strany centrálního řízení státu.

Jedním z argumentů ve prospěch institucionální identity je podpora (jak finanční tak institucionální) ze strany EU a s ní spojené větší možnosti rozvoje aktivit. Dalším faktorem je pak využívaní těchto možností a účast obyvatelstva na aktivitách v pohraničí. Euroregiony tak mohou v budoucnosti silně ovlivnit kvalitu a rozsah přeshraniční spolupráce prostřednictvím podpory rozvoje institucionální regionální identity na ně vázané. Takovou dimenzi identity pak lze nazývat euroregionální identitou.

2.4 Klíčové pojmy

Pro ujasnění terminologie používané v této práci uvádím na tomto místě přehledný seznam klíčových pojmů a jejich významu, jak jsou v textu používány.

- Přehraní ní region - prostor kolem hranic, přes něj, kterým hranice prochází, utvářený procesy probíhajícími na a přes hranici a považovaný svými obyvateli za přehraní ní.

- Přeshraniční spolupráce - jakákoli koordinovaná akce vytvořená k posílení a podpoře sousedských vztahů mezi územními komunitami nebo autoritami v rámci dvou i více států, působící proti perifernosti přeshraničních oblastí a zmírňující zásadní rozdíly na jednotlivých stranách hranice.
- EUREGIO - první formalizovaná přeshraniční organizace, vznikla v roce 1958 na německo-nizozemské hranici. Podle tohoto prvního přeshraničního svazku jsou nazývány i všechny další, popřípadě je užíván odvozený název šeuroregionů.
- Evropská regionalizace - posilování role regionálních autorit a aktérů proti centrální vládě v kontextu evropské integrace jako další širší úrovně vládnutí (viz víceúrovňové řízení).
- Kohezní politika EU - spoívá v přerozdělování finanční podpory v rámci regionálních opatření do různých sektorů s koncentrací na specifické oblasti, podnikání a rozvoj ekonomického rozvoje v periferních oblastech (zde jsou zahrnuty přeshraniční regiony), reprezentovaná různými regionálními sektorově orientovanými fondy (Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, aj.)
- Princip špartnerství ů na jeho základě mají členské státy a jejich pověřené orgány úzce spolupracovat s administrativou EU. Tato spolupráce vytváří místo hierarchického síťového charakteru vztahů. Komise EU pak uplatňuje svůj vliv prostřednictvím požadavků na procedurální provádění svých opatření a to v průběhu celého procesu implementace.
- Víceúrovňové řízení (multi-level governance) - kromě dvou hlavních úrovní řízení ů Evropské unie a členských států získávají stále větší autonomii další subnacionální (regionální) aktéři. Tito aktéři mohou působit na lokální i regionální úrovni a tento způsob řízení jim umožní ovlivňovat a vyvíjet evropskou politiku přímo nebo skrze politiky států.
- Přeshraniční regionalismus (transboundary regionalism) ů reprezentován euroregiony. Pojem zahrnuje politické regulace a řešení problémů v pohraničí na různých prostorových i hierarchických úrovních zapojením všech aktérů bez ohledu na jejich územní rozsah a sektorovou příslušnost. To vše probíhá v rámci přeshraniční interakce sousedících regionů bez zapojení států.
- Evropské seskupení pro územní spolupráci (EGTC) ů nástroj RP EU umožňující regionálním a lokálním aktérům a dalším ve stejném subjektu vytvořit společenství

pro spolupráci, které má statut právnické osoby. Vytvoření takového subjektu je zakotveno v dohodě mezi zúčastněnými subjekty, která nevyžaduje předchozí mezinárodní smlouvy uzavřené dotčenými státy.

- Euroregionálních seskupení spolupráce (ECG) - právní rámec Rady Evropy, podle kterého se regionální a lokální aktéři a euroregiony mohou sdružovat do větších celků.
- Přeshraniční občanské společenství - společenství založené na tvorbě sociálního kapitálu v pohraničí - boření překážek, budování důvěry a rutinizace kontaktů mezi společenstvími na každé straně hranice.
- Euroregion - strukturovaná, organizovaná instituce, která sdružuje různé aktéry soukromého a veřejného sektoru působící na lokální i regionální úrovni s cílem podporovat, řídit a koordinovat všechny aktivity přeshraniční spolupráce. Tento svazek je založen na dobrovolné kooperaci dvou i více regionů alespoň dvou států, které mají společnou hranici.
- Identita - produkt přirozeného procesu v myslích lidí oddělit švédsko od švicizna, šmýd od šlechty druhých. Jinými slovy jednotlivec nebo skupina jednotlivců tak definuje sebe sama, pocituje svou existenci ve vztahu k jiným (Chromý 2003).
- Regionální identita - vytváření vztahů člověka k prostoru, na jakém místě, i oblasti na základě jejích vlastností, charakteristických rysů přírodních, ekonomických, společenských i historických podmínek. Racionální a emocionální zastoupení prostoru v myslích lidí.
- Přeshraniční identita - nová dimenze regionální identity reprezentovaná pocitem sounáležitosti se společenstvím na druhé straně hranice. K její tvorbě přispívá budování přeshraniční spolupráce a vzájemné důvěry a kontaktů, podpora poznávání a učení se.
- Euroregionální identita - forma institucionální identity, kde euroregion vstupuje do povědomí obyvatel skrze rozvoj aktivit a prezentaci v regionu díky finanční a institucionální podpoře EU. Lidé se pak identifikují s územím reprezentovaným euroregionem bez ohledu na přítomnost hranice.

3 Metodika

3.1 Datová základna

Klíčová data pro tuto práci jsou výsledkem kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Pro prvotní zjištění a pochopení současných situací v euroregionu bylo třeba zjistit, jaké jsou jeho základní rámcové podmínky. Potřebné informace poskytla Strategie euroregionu Silva Nartica pro období 2007 - 2013 a jeho webové stránky www.silvanartica.com. V neposlední řadě byly přínosem vlastní dojmy autorky z cesty do zkoumaného regionu v rámci terénního šetření.

Pro dále provedené prozkoumání mínění a názorů obyvatel euroregionu Silva Nartica bylo v říjnu roku 2010 provedeno dotazníkové šetření, jehož rozsah byl uměřen díky zaplacení a financování projektu GAAV Řeš české pohraničí po Schengenu. Celkem bylo posláno 638 dotazníků, z toho v české části euroregionu 396 a 242 v rakouské.

Aby bylo možné pochopit práci euroregionu jako instituce, bylo nutné nahlédnout do jeho fungování pomocí rozhovorů s představiteli sekretariátu obou jeho národních částí. V neposlední řadě bylo cílem konfrontovat výsledky dotazníkového šetření s pohledem šéfa, tedy ze strany euroregionu jako klíčového aktéra ve sledovaném území. Byly provedeny dva řízené rozhovory s českým a rakouským jednatelem sekretariátu, se zaměřením na cíle, potenciál a úskalí práce euroregionu a jeho možnosti v budování přeshraniční spolupráce a regionální identity. Oba rozhovory byly vedeny v červenci roku 2011 v Jindřichově Hradci a ve Zwettlu, sídelních městech euroregionu.

3.2 Dotazníkové šetření

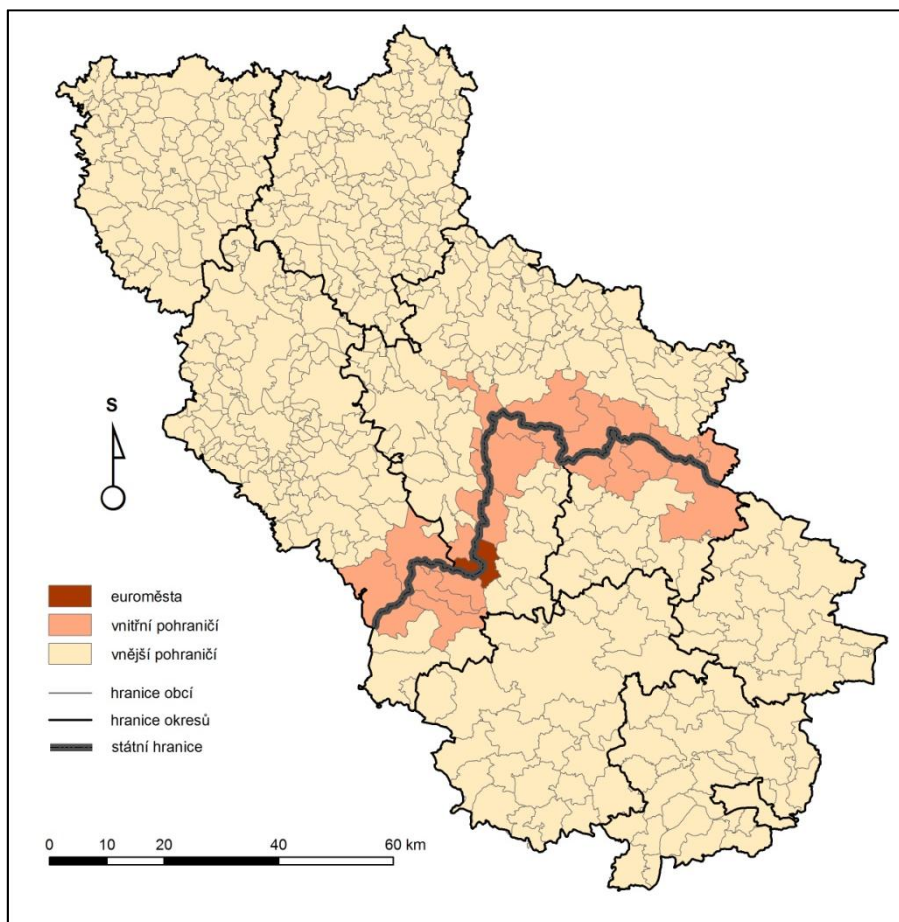
Díky zaplacení práce projektem GAAV Řeš české pohraničí po Schengenu jsem měla pro analýzu mínění místních obyvatel k dispozici neobvykle velký soubor dat, který

bych při vlastním průzkumu nebyla schopna získat. Na druhou stranu to ale znamená, že jsem si nemohla zvolit čas a místo šetření. Ani do podoby samotného dotazníku jsem neměla možnost zasáhnout. Dotazník byl vytvořen hlavními řešiteli projektu z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, ze Západočeské Univerzity v Plzni a z Karlovy Univerzity v Praze a byl ve stejné podobě použit při terénních šetřeních v dalších úsecích českého pohraničí. Celý dotazník, jak byl použit o terénním šetření, je přiložen v příloze 2. Výzkum prováděla během několika dní skupina vyškolených studentů a pedagogů ze různých univerzit paralelně na české a rakouské straně hranice a veškeré náklady byly hrazeny z rozpočtu projektu. Osobně jsem prováděla dotazníkové šetření na rakouské straně euroregionu. Šetření probíhalo kvótním výběrem na veřejných místech v daných obcích. Obce, ve kterých šetření probíhalo, jsou zvýrazněny v seznamu členských obcí euroregionu v příloze 1.

Šetření bylo zaměřeno na jednotlivé zóny pohraničí definované z pohledu vzdálenosti od hranice jako vnější pohraničí (obce nepřiléhající k hranici), vnitřní pohraničí (obce přímo sousedící s rakouskými na druhé straně hranice) a tzv. euroměsta, tedy města, která tvoří souvislou zástavbu, jsou však rozdělena hranicí. V případě ERSN se jedná o české Velenice a Gmünd (viz obrázek 3).

Obrázek . 3 Zóny pohraniční

Zdroj: vlastní zpracování

Při sbíru dat byla kromě těchto zón sledována také populační kritéria pohlaví, věku a vzdělání tak, aby odpovídala rozdělení populace ve zkoumaném regionu. Přesné podíly jednotlivých skupin jsou přehledně uvedeny v následující tabulce.

Tabulka . 1 Relativní struktura dotazníkového zjetení podle sledovaných kritérií

Kritéria		ČESKO (%; n=396)	RAKOUSKO (%; n=242)
poloha	euroměsta	25,8	31,4
	vnitřní pohraničí	37,1	40,9
	vnější pohraničí	37,1	27,7
pohlaví	muž	38,0	43,4
	žena	62,0	56,6
věková skupina	15-30	24,3	22,0
	31-45	33,9	32,8

Kritéria		ČESKO (%; n=396)	RAKOUSKO (%; n=242)
	46-60	30,9	28,6
	61 a více	10,9	16,6
vzdělání	základní	8,6	16,9
	střední bez maturity	33,8	45,1
	střední s maturitou	44,2	28,1
	vysokoškolské	13,4	9,9

Zdroj: vlastní zpracování dotazník

3.3 ízené rozhovory

Dotazníkové šetření umožnilo nahlédnout do situace v pohraničí, jak ji vnímají jeho obyvatelé, ale pro komplexní pochopení této problematiky bylo nutné doplnit získané informace o pohled ze strany euroregionu jako klíčového aktéra v budování pohraniční spolupráce. To bylo provedeno pomocí kvalitativního výzkumu - ízených expertních rozhovorů.

Hlavními cíli rozhovorů bylo zjistit, jak konkrétní euroregion přispívá k budování pohraniční spolupráce a budování pohraničního společenství, jaké k této tématice zaujímá stanovisko. Tento způsob výzkumu také umožnil lépe poznat strukturu euroregionu a jeho práce, jeho postavení a zapojení do víceúrovňového řízení v rámci Evropy. V neposlední řadě byly přínosné poznatky o zkušenostech s možnostmi a překážkami ve spolupráci s partnerem na druhé straně hranice spojenými mimo jiné s přetrvávajícími předsudky a rozdílným charakterem práce. V příloze 3 je uveden seznam rámcových okruhů pro otázky v rámci rozhovorů.

Rozhovory byly vedeny se zástupci sekretariátů české a rakouské strany euroregionu, protože sekretariáty reprezentují vlastní práci euroregionu a realizaci jeho strategie. Jejich pracovníci mají tak vlastní zkušenosti s budováním pohraniční spolupráce, realizací projektů a kooperací s partnerem na druhé straně hranice. Uvedené osobnosti by mohly být také kompetentní pro podávání informací o euroregionu, který je uvádí jako kontaktní osoby. Rozhovory byly vedeny s jednatelem českého Pavlem Hlofkem a představitelkou rakouského sekretariátu Hanou Happl.

Struktura rozhovoru byla založena na stanovených tematických okruzích, které vycházely z různých zdrojů informací o Silvě Nartice i euroregionech obecně. Dotazy

se týkaly charakteru práce euroregionu a jeho cíl vycházejících ze strategie stanovené na programové období 2007-13. Odborná literatura pak byla základem pro otázky v oblasti zapojení do víceúrovňového řízení, vlivu EU a veřejné správy na přeshraniční spolupráci a celkové zaměření činnosti euroregionu v kontextu konstrukce přeshraniční identity a společenství (viz příloha 3).

Dotazování byli také konfrontováni s předchozími výsledky dotazníkového šetření a mohli se vyjádřit k možným příčinám výsledků a jejich potenciálnímu ovlivnění ze strany euroregionu.

Rozhovory byly prováděny během března a května roku 2011 na základě předchozí domluvy v kancelářích Silvy Narticy v Jindřichově Hradci a ve Zwettlu. Oproti očekávání byly překvapivě oba rozhovory vedeny v češtině. Pro zajištění optimální komunikace mezi rakouskou a českou částí euroregionu byl na rakouské straně stanoven požadavek na dvojjazyčnost reprezentanta sekretariátu, který zajišťuje komunikaci v rámci euroregionu. Představitelka rakouské části euroregionu Hana Happel je tedy Češka žijící již téměř 20 let v Raabs an der Thaya. Z hlediska komunikace to bylo praktické a paní Happel také představuje příklad přeshraniční osobnosti se specifickými zkušenostmi. Na druhou stranu však nebylo možné získat poznatky o ryze rakouském pohledu na přeshraniční otázky v regionu.

Protože bylo cílem získat co nejautentičtější poznatky o postoji dotazovaného, byly rozhovory vedeny narativní formou, kdy není zámerem klást pevně stanovené otázky v daném pořadí (Leitner, Woblewski 2002). Snahou je naopak vytvořit neformální atmosféru a klást velice otevřené otázky, které vybízí dotazovaného k dalšímu hovoru (Hendl 2004). Sledovány byly pouze výše uvedené tematické okruhy. Oba rozhovory díky tomu trvaly déle než hodinu a vzbudily v dotazovaných silný zájem o průběh a výsledky výzkumu euroregionu.

Oba rozhovory byly autorizovány, kopie potvrzení souhlasu s jejich využitím v předkládané práci jsou přiloženy v přílohách 4 a 5.

4 Euroregion Silva Nartica

Pro poznání potenciálu regionu pro vytvoření identity a v případě euroregionu přeshraniční identity je nezbytné poznat a pochopit podmínky, ve kterých se region nachází a funguje. Autoři vnučují se regionální a přeshraniční identitě kládou důraz na celou sadu charakteristik příslušného regionu (Griebel 2010, Chromý 2003, Zich 2003, Paasi 2002). Kromě daných podmínek jako jsou přírodní, historické a kulturní charakteristiky, symboly nebo jméno regionu hrají klíčovou roli instituce působící na sledovaném území, jejich struktura, zaměření a dlouhodobost jejich působení.

V tomto aspektu území, na kterém působí již 9 let euroregion Silva Nartica je vnována následující kapitola.

4.1 Základní charakteristiky území euroregionu Silva Nartica

Euroregion Silva Nartica se nachází na území Jihočeského kraje a části Dolního Rakouska (Waldviertel (Lesní čtvrť)). Je tvořen obcemi a dalšími subjekty devíti okresů, čtyř českých a pět rakouských. Jednotlivá sdružení itají na české straně 41 leských obcí a měst (navíc 7 institucí a firem) a na rakouské 71 lesů (úplný seznam lesů euroregionu viz příloha . 1). leská základna je na obou stranách velice rozmanitá, kromě malých obcí (na české straně tradičně velké množství malých obcí) jsou lesy i tak velká města jako jsou české Budějovice, Tábor, Krems nebo Zwettl. Velké rozdíly jsou patrné i na úrovni států. Velké regionální centrum české Budějovice blížící se počtem obyvatel k 100 tisícům kontrastuje s větším množstvím menších center v Rakouské části. Zároveň je počet rakouských lesů výrazně vyšší.

Území, na kterém se euroregion nachází, není jako například Temava územím historicky celistvým a svými obyvateli obecně přijímaným. A když jsou si regiony na každé straně hranice v mnohém podobné, společnou přeshraniční historii zde má jen území tzv. Vitorazska a zde jde navíc o velmi temnou kapitolu (viz dále). Euroregion

Silva Nortica tak dnes spíše vyplňuje mezeru mezi Těmavou a vinnými oblastmi na Jižní Moravě a Weinviertelu.

Název euroregionu vychází z historického označení zdejší oblasti. V latině znamená *Silva Nortica* severní les, což je z pohledu české části euroregionu poněkud paradoxní vzhledem k poloze při jižní hranici státu. Navíc název pochází z doby římské říše, takže jde o dávno historii. Charakter krajiny se odráží také ve znaku euroregionu, viz následující obrázek.

Obrázek 4 Logo euroregionu Silva Nortica

Zdroj: Euregio Silva Nortica 2011

Symbol lesa zde reprezentuje Waldviertel, zatímco vodní hladina představuje Jižní řechy. Každá z devíti hvězd pak zastupuje jeden okres z českých a pět rakouských.

4.1.1 Přírodní podmínky

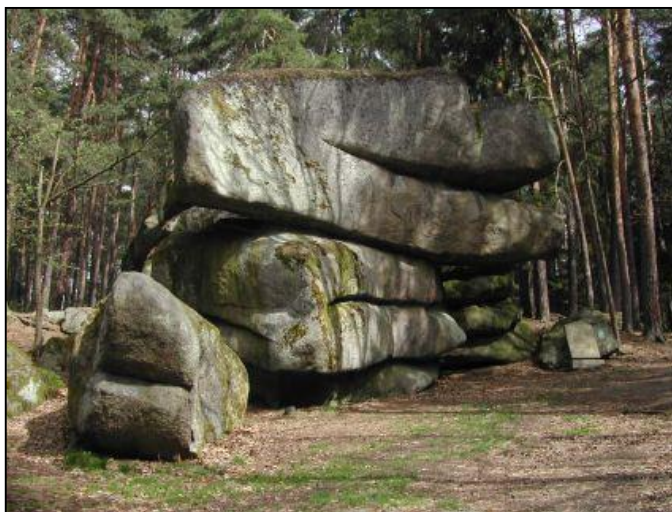
Charakter území odpovídající historickému názvu se zde dochoval jen částečně. Ve velké části českých okresů dnes převládají odlesněné rybníkaté pánve u Budějovic a Třebíče. Aflsme k východu a k hranicím se zvedají do pahorkatiny kolem Nové Bystřice, často nazývané česká Kanada, ta pak přechází v Novohradské hory s nadmořskými výškami kolem 1000 m n. m. V blízkosti hranice se nachází zachovalá příroda především díky pohraničnímu pásmu, do kterého byl po čtyřicet let zakázán vstup. Dnes mohou být cesty pohraniční v nedotčené přírodě potenciálem pro rozvoj

přítelství turistiky a cykloturistiky. Podobu krajiny dále utvářejí toky řek Vltavy, Malše a Lufnice

Názvu Severní les více odpovídá krajina ve Waldviertelu. Celkově více zalesněné Novohradské hory (Weinsberger Wald) dosahují více než 1000 m n. m. Při hranici českým směrem na jih k Dunaji se pak snižují. Přímo podél hranice pak teče pramenná část Dyje.

Ve sledovaném území se také nachází řada přírodních zajímavostí. Na české straně mohou být jmenovány například Chýnovská jeskyně, Terezino údolí, CHKO Třebová, na rakouské například přírodní park Blockheide, přírodní park Hochmoor Schrems či Schmetterlingsparadies (Ráj motýlů) (Smrčková 2007).

Obrázek 5 Přírodní park Blockheide

Zdroj: Naturpark Blockheide 2011

4.1.2 Kulturní historické podmínky

Území euroregionu Silva Nartica bylo původně součástí jednoho politického celku Rakouska-Uherska. Asi nejpohodlnější historii má jeho část tzv. Vitorazsko. Tato oblast nese název původního regionálního centra Weitra (česky Vitoraz). Tato původně česká oblast byla od 13. stol. osídlována německy mluvícím obyvatelstvem. V roce 1920 byla však jeho západní část na základě Saint-Germainské mírové smlouvy přičleněna k Československu a následovalo ustavení rakouského a českého obyvatelstva jako reakce na změnu příslušnosti ke státu. To byla jen první z řady změn v osídlení tohoto regionu během 20. stol. Během 2. světové války se stal součástí Sudet a po ní bylo

n mecky mluvící obyvatelstvo nuceno natrvalo odejít. Následné dosídlování bylo pak přeshraničně vytvářením pohraničního pásma se zákazem vstupu.

Současné obyvatelstvo regionu je tedy v tčínou neprovozní a zejména v osídlení jsou dodnes patrné také v krajině v podobě opuštěných statků a sídel. V bývalém pohraničním pásmu jsou pak dochované komunikace a cesty po vojenských posádkách. V roce 2011 byl vybudován památník železné opony ve Slavonicích v podobě asi 100 m dlouhé repliky žatary bránících lidem v útěk na Západ.

Pro sledované území je charakteristické velké množství hradů, zámků a tvrzí, čímž se také prezentuje navenek, například: zámek červená Lhota, Rosenau, Weitra, hrady Raabs an der Thaya, Landštejn, tvrz fumberk.

Obrázek . 6 Zámek Weitra

Zdroj: Schloss Weitra 2011

4.2 Vznik a vývoj euroregionu Silva Nartica

Euroregion Silva Nartica je nejmladším ze všech českých euroregionů, byl založen 28. 5. 2002, kdy byla v hospodářském parku Gmünd/ české Velenice podepsána jeho zakládací listina. Zastřeujícím cílem je v zakládací listině pokračování regionálního rozvoje a především zlepšení přeshraniční spolupráce. Tento akt byl vyvrcholením snah a aktivit vedoucích k posilování přeshraničních vztahů, jejichž počátky sahají až do roku 1989, kdy začaly spontánně vznikat společné aktivity v oblasti kultury a sportu.

Provozní směrovala iniciativa přicházející z rakouské strany hranice směrována na zástupce okresů, později byla pozornost zaměřena na regionální rozvojové agentury

v českých Budějovicích a Jindřichov Hradci, se kterými v roce 2000 podepsal rakouský partner Deklaraci o spolupráci mezi regiony. Rozvojové agentury dostaly v podstatě již tehdy od svých obcí za úkol vytvořit euroregion. V dalším prohlubování spolupráce se angažovalo Sdružení měst a obcí Jihočeského kraje, z něj se později zformovalo sdružení Jihočeská Silva Nartica s zakládající členy tvořící českou část euroregionu. Rakouskou část tvoří sdružení Europa Plattform Pro Waldviertel.

Sdružení právnických osob Jihočeská Silva Nartica (JSN) bylo založeno 16. 5. 2002 jako dobrovolné sdružení obcí, měst a dalších právnických osob v české části euroregionu. Sdružení je programově zaměřeno na přeshraniční spolupráci s obcemi, městy a výššími celky ve stejné správě přeshraničního regionu Dolního Rakouska s Waldviertel (www.silvanartica.com). Území, na kterém JSN působí, zahrnuje čtyři okresy Jihočeského kraje s Jindřichem v Hradci, české Budějovice, Tábor a Písek. Kromě obcí a měst je členy také sedm institucí a firem.

Sdružení Europa Plattform Pro Waldviertel má výraznou delší historii, jeho založení spadá již do roku 1995. Jeho členy jsou zástupci všech zákonodárných institucí společně s lenskými obcemi a městy. Dva roky po vzniku euroregionu došlo ve Waldviertelu k organizačním změnám, v jejichž rámci byly sjednoceny řídící struktury v jednotlivých částech Dolního Rakouska. Dnes spadá Europa Plattform pod veřejnosprávní subjekt Regionalmanagement Waldviertel (RMW; přímo podřízený Regionalmanagementu Niederösterreich, zřízený zemskou vládou). Sekretariát v rámci této organizace společně s českým sekretariátem hraje dnes významnou roli ve formování cílů a činností euroregionu. Na území spolkové země Dolní Rakousko působí euroregion v okresech Gmünd, Horn, Waidhofen an der Thaya, Krems (Stadt i Land) a Zwettl. Součástí Europaplattform Pro Waldviertel je také několik obcí okresu Melk. Ten však již patří do oblasti Mostviertel, proto nebývá uváděn jako člen ERSN.

Další významné změny v charakteru práce euroregionu přišly v roce 2005. V té době získalo sdružení Jihočeská Silva Nartica k administraci Fond malých projektů (FMP). Předsím byla činnost euroregionu založena na dobrovolné iniciativě v celé řadě tematických oblastí a celý průběh aktivit spadal pod euroregion. Díky FMP získávaly aktivity dnes běžný projektový charakter a euroregion omezil svou činnost na výběr a administraci projektů. Jejich realizaci měli již na starosti sami řadatelé. Protože se ale objem prostředků alokovaných do FMP neustále zvyšuje a administrativa je tak stále narůstající, zaměřuje česká část euroregionu v současné době zaměření na plný

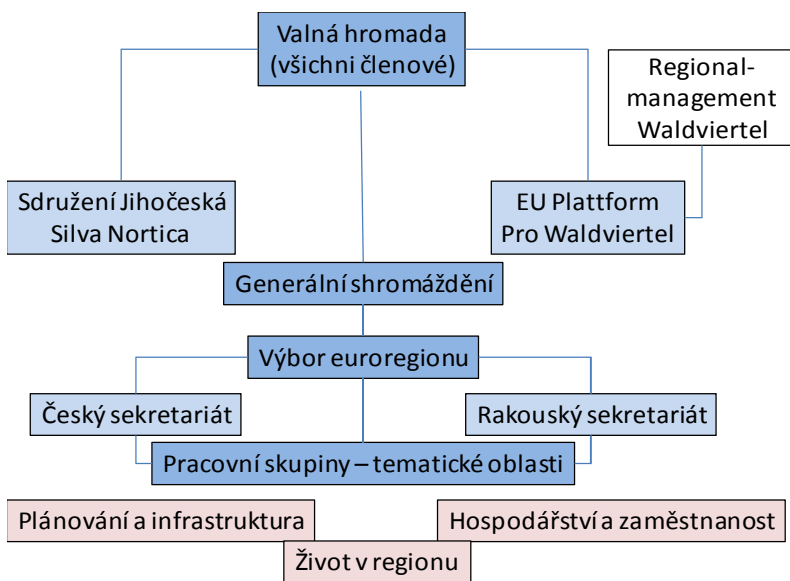
úvazek, který má FMP na starosti. V tomto programovém období bylo zatím schváleno přes 200 žádostí do FMP a euroregion disponuje kolem 2,5 milionu eur (Hloflek 2011).

Ve stejném roce, kdy začala Jihozápadní SN administrovat FMP, poprvé zařadila spolupráci s rakouským partnerem o financování vlastních projektů z EU. Od té doby realizuje Jihozápadní Silva Nortica spolupráci s rakouským partnerem projekty v různých oblastech. Jedním z prvních byl například projekt ERSN v partnerství s Impulzními centry, který měl za cíl vytvořit síť informačních center a kontaktů v regionu.

4.3 Organizační struktura euroregionu Silva Nortica

Organizační struktura euroregionu v podstatě odpovídá modelové struktuře podle Brandy (2009, na obrázku 4.2, viz obrázek 4.7).

Obrázek 4.7 Organizační struktura euroregionu Silva Nortica

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvyšším orgánem je valná hromada (tedy všichni členové), celkové směřování euroregionu schvaluje generální shromáždění, reprezentaci euroregionu a koordinaci přeshraniční spolupráce má na starosti výbor. Na každé straně hranice pak funguje sekretariát, který realizuje pracovní program - strategii.

V euroregionu Silva Nortica stále fungují dva sekretariáty oddělené, a kolidující strategie pro programové období 2007-2013 předpokládá vytvoření společného sekretariátu. Tento cíl však pravděpodobně nebude možné splnit (Hloflek 2011).

Díkem tomu je diametrálně odlišná struktura organizace na každé straně. Na české straně jde o dobrovolné sdružení založené svými členy, zatímco v Rakousku jde o organizaci zřízenou vládou. Navíc každý sekretariát vedle euroregionálních problematik má své vlastní úkoly na svém území a se sekretariátem na druhé straně spolupracuje pouze v konkrétních přeshraničních otázkách.

V Rakousku je partnerem Jihočeské Silvy Narticy sdružení Europa Plattform Pro Waldviertel. Je to organizace s podobným úkolem a strukturou jako české sdružení, s tím rozdílem, že spadá přímo pod Regionalmanagement Waldviertel, subjekt zodpovídající se vládě Dolního Rakouska. Europa Plattform má sice svého předsedu, jeho členy jsou obce, které platí členské příspěvky a jeho hlavním úkolem je strategický rozvoj regionu a realizace regionálních projektů, fakticky o jeho směřování ale rozhoduje manažer Regionalmanagementu. Europa Plattform zajišťuje je-t jednu organizaci, která má na starost praktické úkoly spojené se samotnou realizací rozvojových projektů v regionu, tou je Projektverein Waldviertel. Vedoucí, kontaktní osoba a v podstatě jediná představitelka sekretariátu ERSN ve Waldviertelu Hana Happl je pak zaměstnancem Projektverein.

Obrázek . 8 Logo Dolního Rakouska a oblasti Waldviertel

Wo wir sind, ist oben.

Zdroj: Regionalmanagement Waldviertel 2011

Aktivita, které v Česku spadají kompletně pod Jihočeskou Silvu Narticu, tedy jak rozvoj dotčeného území euroregionu, tak podpora přeshraničních aktivit skrze FMP i realizace samostatných projektů euroregionu a jeho rakouského partnera, jsou na rakouské straně rozptýleny mezi různé organizace, které však všechny podléhají rozhodování na úrovni státní správy. Fond malých projektů spravuje vedle realizace strategického plánu regionu Europa Plattform Pro Waldviertel, tematické projekty Mobilita a Hospodářská platforma pak má Projektverein Waldviertel společně s dalšími, které nemusí mít přeshraniční dopad. Sekretariát, tedy paní Happl, má na

starosti agendu, propagaci a komunikaci v rámci euroregionu Silva Nartica a také pracuje na těch kterých přeshraničních projektech. Pouze aktivity rakouského sekretariátu a projekty, na kterých se podílí, přitom probíhají pod hlavičkou ERSN. Vše ostatní je vinností samotné Europa Plattform. Na které z projektů, které Silva Nartica uvádí mezi svými aktivitami, jsou sice přeshraniční, ale na rakouské straně mají různé partnery podle zaměření projektu.

Z důvodu různých organizací a struktury tedy v euroregionu Silva Nartica neuvážují ani o využití nástroje EU pro vytvoření jedné přeshraniční právnické osoby. Dobrovolnost svazku lze považovat za přínosnou a je zde předpoklad, že by bylo více než náročné se s rakouskou stranou dohodnout na smluvním vztahu (Hloflek 211). Pokud jde o prohlubování integrace, potenciál nabízí spíše vytvoření velkého evropského regionu v partnerství s euroregionem Třmava. Tento projekt se nazývá Evropský region Dunaj-Vltava a předpokládá koordinaci rozvoje sousedských vztahů přeshraničních sítí a zvýšení atraktivity regionu v oblasti v povodí Dunaje a Vltavy (zúčastňuje se také Plzeňský kraj a Bavorské Falcko).

Na druhou stranu je současný charakter spolupráce za málo přínosný a vytvoření nějaké společné organizace, ať už sekretariátu, nebo právnické osoby, by mohlo být jedinou možností pro prohloubení spolupráce (Happl 2011). Takové rozhodnutí však nemůže představitelka rakouského sekretariátu sama ovlivnit, to náleží RMW a dost možná i vláda zemské a jejich záměry v tomto směru nejsou známy. Projekt Dunaj-Vltava podle Hany Happl (2011) nepříspěje k větší integraci, protože čím větší region integrace zahrnuje, tím dále je od samotných obyvatel a tím méně může ovlivnit. Navíc samotný projekt Dunaj-Vltava zasahuje na území Waldviertelu jen okrajově a rakouským partnerem v jeho rámci není žádná z místních organizací ale Dolnorakouská zemská vláda.

4.4 Vinnost euroregionu a jeho zaměření

Vinnost euroregionu má za cíl naplňovat myšlenku, že přeshraniční spolupráce vytváří dobré sousedské vztahy a přibližuje realizaci myšlenky sjednocené a spolupracující Evropy (Stanovy sdružení Jihozápadní Silva Nartica 2002: 1). Koná tak skrze uskutečnění přeshraničních projektů a koordinaci spolupráce obcí a měst, jejich sdružení a právnických osob (Stanovy sdružení Jihozápadní Silva Nartica 2002).

Hlavní změnou ve strategii pro období 2007-2013 je zrušení osmi pracovních skupin a jejich transformace do tří tematických akčních oblastí o plánování a infrastruktura, hospodářská centra a zaměstnanost, život v regionu. Společným cílem jím je úspěšný management funkcionálního regionálního propojení (Strategie Euregio Silva Nartica 2007-2013). Tento výrazný pokles počtu pracovních skupin neboli akčních, tematických oblastí byl způsoben změnami v charakteru práce euroregionu (Hloflek 2011).

Zpočátku dobrovolná a nepříliš strategicky řízená aktivita euroregionu se spontánně zaměřovala na celou řadu témat, která se objevovala k němu v pohraničí po pádu železné opony. Postupně se ale první akutní otázky vyřešily, byla navázána spolupráce (například partnerství škol a obcí) a bylo třeba stanovit obecnější zaměření činnosti (Hloflek 2011). Navíc v roce 2005 získal euroregion k administraci Fond malých projektů, což změnilo jeho činnost jeví konkrétněji. Po přechodu na projektový charakter práce, ztratily pracovní skupiny svůj hlavní význam. Byly stanoveny výše uvedené tematické oblasti, v jejichž rámci jsou ve většině od roku 2008 realizovány vlastní projekty euroregionu. Tato aktivita se dále rozvíjela především díky iniciativě české strany euroregionu (Hloflek 2011). Skrze FMP jsou pak financovány projekty v rozvoji společnosti, kultury, vzdělávání a komunikace na hranici.

Projekty realizované společně českou a rakouskou částí euroregionu jsou zaměřeny především na rozvoj v oblasti hospodářství, dopravy a kvality života v regionu. Jedním z prvních byl výše uvedený projekt v partnerství s Impulzními centry s cílem vytvořit síť kontaktních a informačních center v regionu a v jeho rámci začaly také probíhat první přeshraniční výměny. Dva velké projekty byly ukončeny v roce 2011 – Hospodářská platforma a Mobilita, které odpovídají prvním dvěma tematickým oblastem. Další projekt, jehož iniciativa vychází ze saských Drážďan a zahrnuje větší množství lokalit a partnerů v Německu, Rakousku a Česku, je zaměřen na problematiku odlivu především mladého a produktivního obyvatelstva z venkova. Nazývá se QUALIST a v české části euroregionu je realizován na příkladu obce Slavonice. Tento projekt je ale euroregionem zatížen pouze na české straně, protože hlavním rakouským partnerem je zde zemská vláda a sdružení pro regionální marketing Interkomm (QUALIST 2011).

Otázkou zůstává budoucnost společných podávaných projektů. Ve své strategii se ERSN chce až do roku 2013 zabývat hospodářstvím, dopravou a životem v regionu. Tématická oblast je zajištěna skrze FMP a tak to bude až do konce programového období. První dvě tematické oblasti byly realizovány pomocí projektů Mobilita a Hospodářská platforma, které však byly v polovině roku 2011 ukončeny. Pro další roky tedy již nebude realizován žádný společný přeshraniční projekt euroregionu Silva Nartica. Další spolupráce bude pokračovat pouze na úrovni výměny informací o stavu a aktivitách na jednotlivých stranách.

Česká část euroregionu připravila žádost na projekt Region zdraví, který měl propojovat zdravý životní styl s aktivním cestovním ruchem v pohraničí česko-rakouského pomezí. Partnerem zde ale měla být Destinace Waldviertel (organizace *public-private partnership* v oblasti cestovního ruchu) a nikoli rakouská část euroregionu. Bohužel se však někteří členové této rakouské organizace vyjádřili proti takové spolupráci a podání žádosti zablokovali (Happl 2011).

Na druhé straně Europa Plattform Pro Waldviertel připravuje vlastní strategický projekt 2013+ zaměřený na mnoho různých oblastí strategického rozvoje regionu. Jedná se o podobný projekt jako Dunaj-Vltava, je ale více zaměřen na Waldviertel (Happl 2011). V tomto projektu budou jako partneři na české straně kraje Vysočina a Jihomoravský. Jihočeský kraj se tohoto projektu měl také zúčastnit, ale později spolupráci odmítl. Pouze sdružení Jihočeská Silva Nartica zde zůstala jako informační a kontaktní subjekt (Happl 2011).

4.5 členská základna

Členství euroregionu je dobrovolné. Obec nebo město, které se rozhodne stát členem, přispívá do rozpočtu euroregionu členskými příspěvky, jejichž výše je odvozena od jeho populační velikosti. Členství v euroregionu by mělo obcím přinést především přístup k informacím a poradenství v oblasti dotací z EU. Jeho přínos je však sporný. Figuruje zde totiž dva faktory, díky nimž je profit z členství nejednoznačný. Za prvé je to Fond malých projektů, v jehož rámci má poradenství probíhat. Ten je totiž určen všem obcím v regionu, euroregion má tak povinnost informovat o něm a poskytovat poradenství bez ohledu na členství. Členové pak mohou mít výhodu snad jen v tom, že se k informacím

mohou dostat dříve, než ostatní. Na rakouské straně navíc nespravuje FMP euroregion, nýbrž Europa Plattform.

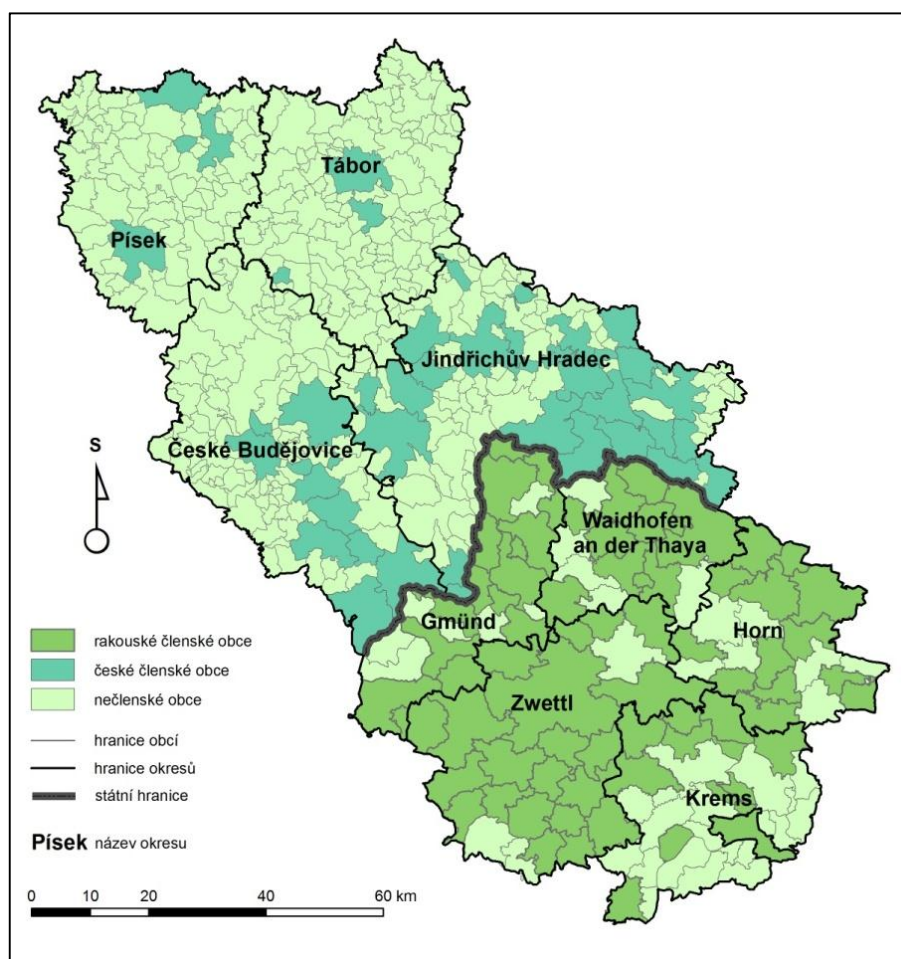
Druhým faktorem je především na české straně obrovská rozmanitost členských základny. Na jedné straně jsou velká města jako české Budějovice nebo Tábor nacházející se poměrně daleko od hranic, která jsou velmi významnými členy z hlediska vývoje prosperitě. Euroregion jim ale nemůže v podstatě nabídnout žádné služby, které by si nebyli schopni zajistit sami. V případě, že bychom členům ale měli být členství vyjádřením solidarity a zájmu o řešení aktuálních témat v periferních oblastech regionu. Na druhé straně je schopen poskytnout užitečné informace a poradenství malým obcím v pohraničí, které řeší aktuální problémy spojené s jejich polohou. Jejich prosperitě jsou ale v rámci rozpočtu euroregionu spíše symbolické. Existují proto obavy z odchodu velkých měst ze sdružení (Hloflek 2011).

V oblasti Waldviertelu se nevyskytují tak velké rozdíly v členské základně. Největším městem je zde se svými 24 tisíci obyvatel Krems a ostatní okresní města jsou také menší. Přínos, který mohou členství mít, se ale mohou také pomalu vytratit a být nadále překrýván aktivitami jiných subjektů a sdružení než euroregionu. Pak mohou také dojít k tomu, že za nou obce ze sdružení vystupovat (Happl 2011).

Vzhledem k charakteru sdružení Jihočeská Silva Nartica je možné, aby se členem staly i subjekty soukromého sektoru, včetně hospodářské i agrární komory a další. Na rakouské straně je tomu jinak. Protože je sdružení Europa Plattform podřízeno veřejné správě, soukromé subjekty se nemohou stát plnohodnotnými členy. V regionu Waldviertel působí ale jiné subjekty propojující veřejný a soukromý sektor (viz výše Destinace Waldviertel) a celkovou koordinaci má na starost samotný RMW. A kolik například v rámci projektu zaměřeného na hospodářskou spolupráci jihočeská a rakouská hospodářská komora, v Rakousku není vzhledem k charakteru organizace možné, aby se tato instituce stala členem. Komory pak realizují vlastní aktivity zaměřené na své členy.

Členské a nečlenské obce v etnoprostorových okresech euroregionu jsou přehledně znázorněny na obrázku 9, úplný seznam členů euroregionu se nachází v příloze 1.

Obrázek 9 členství v euroregionu Silva Nortica

Zdroj: Euroregion Silva Nortica 2011, vlastní zpracování

4.6 Euroregion Silva Nortica jako součást víceúrovňového řízení

Přeshraniční spolupráce jako prostředník mezi různými úrovněmi ve stejném sektoru a zároveň mezi subjekty různých sektorů by měla být jedním z cílů euroregionu, které k této roli mají také ideální předpoklady. Potenciál k tomu jistě má i euroregion Silva Nortica.

Skrze členství má euroregion přímé vazby a kontakty s nejmenšími obcemi stejně jako s velkými městy v rámci krajského, popř. okresního úřadu Waldviertelu. Komunikace s Jihočeským krajem a Dolním Rakouskem jako představiteli vyšší úrovně řízení v regionu je zajištěna jejich zastoupením v orgánech euroregionu. Zastupitel Jihočeského kraje a poslanec Zemského sněmu Dolního Rakouska reprezentují zájmy svých institucí v euroregionu a naopak. Přeshraniční činnost soukromých subjektů je omezená, vlivy záleží pouze na jejich ochotě se zapojit. Na české straně je však mezisektorová spolupráce efektivnější díky možnosti firem stát se členem euroregionu.

V praxi sice nemá euroregion dostatečnou autoritu na to, aby zprostředkoval řešení problému mezi velkými a malými obcemi, i s krajem, může ale motivovat subjekty ke komunikaci tím, že jim umožní setkání na jaké své akci. Na české straně disponuje euroregion v souvislosti s prestiží, díky níž se jeho konferencí zúčastní zástupci všech významných aktérů v regionu. Prestiž je utvářena členstvím velkých měst, zástupců krajů a významných firem (Hlofík 2011). Díky tomu může euroregion plnit svou úlohu nestranného zprostředkovatele kontaktů mezi různými subjekty. V tomto ohledu ale plní takovou úlohu jen česká část euroregionu.

Role euroregionu jako nestranného aktéra v přeshraniční spolupráci, který by měl zprostředkovávat kontakty mezi různými sektory a aktéry na hranicích je ve Waldviertelu v podstatě znemožněna, protože partnerské organizace realizující spolupráci jsou přímo podřízeny ve stejné správě. Tuto úlohu v regionu plní jiné subjekty, které však již nemají jako prioritu budování přeshraničních kontaktů a jednotného česko-rakouského společenství (Happl 2011). V případě Rakouska tak zjevně není v zájmu stávajících politických struktur, aby takové aktivity byly realizovány mimo jejich kontrolu a vliv.

Z pohledu výšejších struktur EU jsou zájmy euroregionu hájeny Pracovním společenstvím evropských přeshraničních regionů (AGEG) jehož členem je Silva Nartica od roku 2005. Díky tomu je garantována výše finančních prostředků i dostatečná pozornost Evropské komise.

V možnostech ovlivnit rozvoj v regionu by mohl euroregionu konkurovat regionální operační program, který disponuje výraznými finančními prostředky a umožní uje financovat velké investiční projekty, které mají vztah dopad v regionu. Na české straně ale není tato konkurence považována za významnou, zde jsou totiž prostředky z ROP Jihozápad již vyčerpané, a protože jde navíc o velké investice, na dotace často nedosáhnou malé obce, které tvoří hlavní oblast zájmu euroregionu (Hlofík 2011). Malé projekty financované z FMP poskytují vztah možnosti realizovat záměry v malých obcích a prostředky FMP by měly vystačit minimálně ještě na projekty do konce programového období v roce 2013.

5 Tvorba p eshraní ní identity v kontextu rámcových podmínek euroregionu Silva Nartica

Poté, co bylo možné poznat blíže práci euroregionu, jeho priority a cíle, je potřeba získané informace uvést do souvislosti s názory a pov domím obyvatel regionu. Bylo analyzováno všech 638 dotazníků, sledovány rozdíly a podobnosti mezi odpověmi rakouských a českých respondentů a také v jednotlivých oblastech vnitřního a vnějšího pohraničí, pop. euromst. Analýza byla prováděna podle tematických oblastí, do kterých bylo možné otázky rozdělit.

V první části analýzy bylo cílem zjistit, jak respondenti vnímají flivot v pohraničí, blízkost státní hranice a odlišné spole nosti na její opačné straně. Jinými slovy, jestli jsou otevření kontakt m s touto spole ností a tedy, zda je zde v bec potenciál k vytvoření spole něho p eshraní něho spole enství.

Další soubor otázek je zaměřen na hodnocení souasných vztahů mezi českými a Rakousky a jejich možný vývoj. Zjišováno bylo také, zda respondenti mají pov domí o p eshraní ních aktivitách a jestli se jich také zúčastují.

Poslední část je věnována samotnému euroregionu, jeho práci a možnému p ínosu v regionu. Velmi zajímavé byly výsledky týkající se pov domí o Silv Nartice, nebo euroregionech obecně.

Poznatky získané z analýzy dotazníků byly doplněny o informace z ízených rozhovorů se zástupci euroregionu tak, aby v celku poskytl komplexní pohled na sledovanou problematiku.

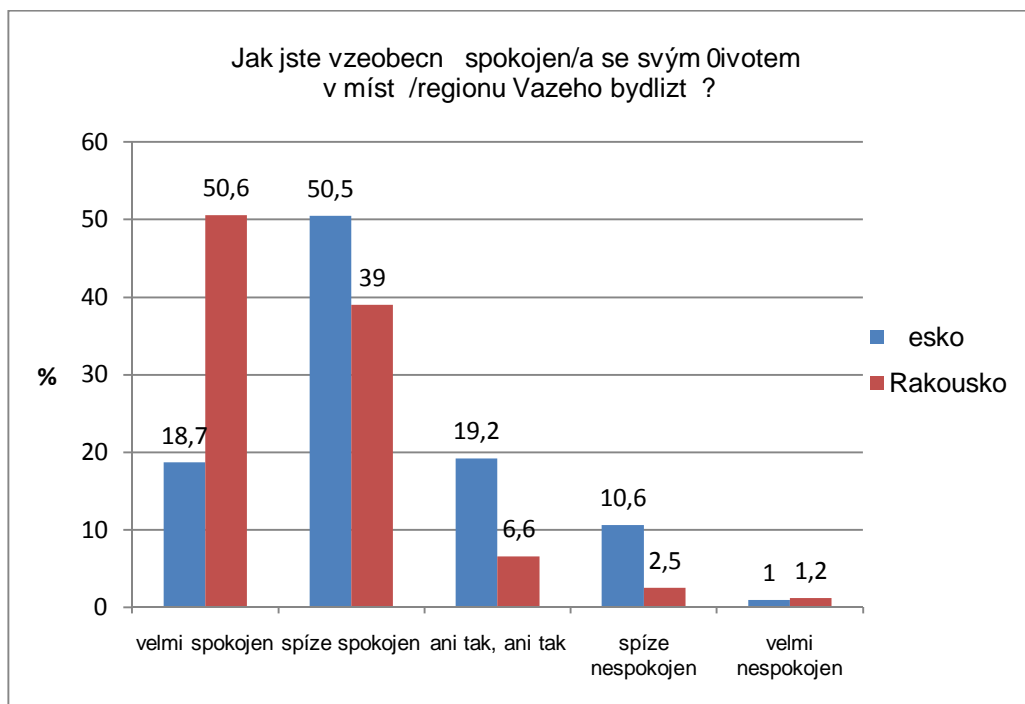
5.1 Potenciál pro tvorbu p eshraní něho spole enství v myslích místních obyvatel

Odpovědi na celou řadu otázek dotazníku poskytl zprostředkovaně informaci o tom, jaký a zda v bec existuje potenciál ve spole nosti budovat p eshraní ní spolupráci,

kontakty a nakonec i jednotné přeshraniční společenství. Spokojenost s životem v pohraničí, vnímání přítomnosti hranice, zájem o dle ní na druhé straně hranice a kontakty s tamními lidmi jsou základními faktory ovlivňující úspěšnost přeshraniční spolupráce a pokračování předpokladů. V případě úplné uzavřenosti a nezájmu v obou společnostech na opačné straně hranice by byly veškeré snahy o budování kontaktů a přeshraničních vztahů zbytečné.

Prvotním a základním předpokladem je spokojenost a stálost obyvatelstva v regionu, která pak vede k větší iniciativě v rozvoji a zájmu o dle ní v místě bydliště a jeho okolí. Rakouští i českí respondenti ohodnotili svou spokojenost s životem v pohraničí většinou známkou 1 nebo 2 na škále od jedné do pěti (viz graf 1). Ovšem českí obyvatelé byli v hodnocení opatrnější a označovali se jako spíše spokojení a více jich také uvažuje o změně bydliště (19,4 %). Na druhé straně Rakoušané oplývají silnějším optimismem. Polovina z nich je velmi spokojena s tím, kde žijí, a pouhých necelých devět procent by se rádo odstěhovalo.

Graf 1 Hodnocení spokojenosti s místem bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Vazby k místu bydliště jsou podmíněny přibližně 40 % rodinou a příbuznými, dalšími dle vody z státu v pohraničí je zaměstnání i bydlení. Možnost práce v zahraničí a styku s cizincem se neprojevila jako významná pro udržení obyvatelstva v regionu.

Kromě vlastní spokojenosti s životem v regionu je pro rozvoj přeshraniční spolupráce klíčové, jak obyvatelé vnímají přítomnost hranice a pozici pohraničí v rámci státu. V současné době, kdy byly úplně odstraněny hraniční kontroly a překračování státní hranice je pro čím dál více lidí denní rutinou, nepředstaví, ale téměř sto procent respondentů považuje hranici za propustnou.

Méně jednoznačné byly ale odpovědi na otázku, zda považují hranici za oddělující nebo spojující. Zatímco Rakoušané ji považují z 89,2 % za spojující, češi označili ve čtyřiceti procentech hranici jako oddělující. Svědčí to zejména o tom, že si více uvědomují užití přeshraniční spolupráce ze strany Rakouska, jazykovou bariéru a rozdíly v cenách a životní úrovni, které označili jako překážky v cestách do Rakouska a dalším rozvoji přeshraničních kontaktů. Přesto respondenti na obou stranách věří, že další rozvoj česko-rakouských kontaktů je v pohraničí možný. Vyjádřilo se tak více než 70 % respondentů.

Když se měli dotazovaní rozhodnout, zda považují pohraničí za okrajové a zaostávající nebo za území s rozvojovými možnostmi, byly opět odpovědi na české straně méně jednoznačné než na rakouské. Rakouští respondenti ve většině (74,5 %) věří v rozvojové možnosti v pohraničí, čímž se poměrně výrazně liší od českých (45,5 %). Na rakouské straně euroregionu bylo v posledních letech už mnoho práce pro posílení identity obyvatel Waldviertelu (Happl 2011). Výchozí podmínky má i tento region po pádu železné opony podobné jako české pohraničí. V Česku je ale v současnosti perifernost pohraničních oblastí výraznější. Vzhledem k historickým událostem (vysídlení pohraničí, vytvoření nepřístupného pohraničního pásma) je okrajová poloha pohraničí umocněna. Navíc je oblast řídce osídlena a větší centra regionu jsou poměrně vzdálená. Těsně většina českých respondentů (54,5 %) se tedy přiklání k okrajové poloze pohraničí. Na druhou stranu rozvojové možnosti mohou představovat právě rozvoj přeshraniční spolupráce, která by překonala perifernost regionu v rámci Česka.

Tabulka . 2 Vnímání hranice a pohraničí respondenty dotazníkového zetření

Hodnocení hranice	Česko (%)	Rakousko (%)	Hodnocení pohraničí	Česko (%)	Rakousko (%)
propustná	99,2	91,6	zaostávající, okrajové území	54,5	25,5
nepropustná	0,8	8,4	území s velkými rozvojovými možnostmi	45,5	74,5
oddělující	40,8	10,8	území s omezenými kontakty	28,8	22,4
spojující	59,2	89,2	území umožňující kontakty	71,2	77,6

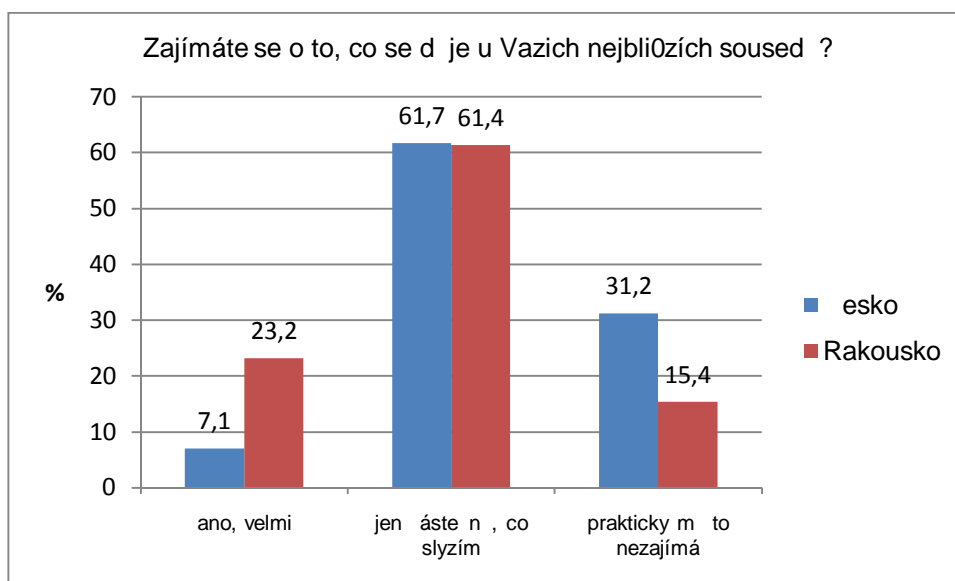
Zdroj: dotazníkové zetření, vlastní zpracování

Překvapující jsou výsledky zetření podle polohy ve vnějším nebo vnitřním pohraničí, popřípadě v euromstech. Zatímco na české straně se vnímání hranice v jednotlivých zónách příliš neliší, v Rakousku považují hranici za nepropustnou (29,2 %) a oddělující (27,3 %) pouze obyvatelé euromsta Gmündu. Ve zbytku zkoumaného území byla hranice hodnocena stoprocentně jako propustná a spojující.

České euromsto české Velenice pak vykazuje odlišné výsledky oproti zbytku území v hodnocení perifernosti a možností kontaktů. Vyšší podíl respondentů zde považuje polohu města za okrajovou (60,8 %). Oproti tomu si je ale 80,4 % dotazovaných v domě velkých možností rozvoje kontaktů s Rakouskem. Tyto výsledky naznačují, že a priori by právě v euromstech měla hranice zmyslit a každodenního života lidí vymizet nejdříve, právě zde se ukazuje její role jako klíčová. Období oddělení měst fleznou oponou a úplného přizpůsobení zdejších služeb a cen požadavkům rakouské klientely po jejím pádu zřejmě poznamenalo vnímání hranice a spolupráci na její straně místními lidmi více než ve zbytku pohraničí.

Otevřenost spolupráci v obě strany hranice reprezentována mimo jiné zájmem o dálnici v sousedním regionu, turistickými cestami za hranice a setkáváním a kontakty s tamními lidmi. Informace o tom, co se děje v sousedním státě, sleduje poměrně malý podíl respondentů, necelých 13 %. Zájem je ale poměrně vyšší na rakouské straně, viz graf . 2.

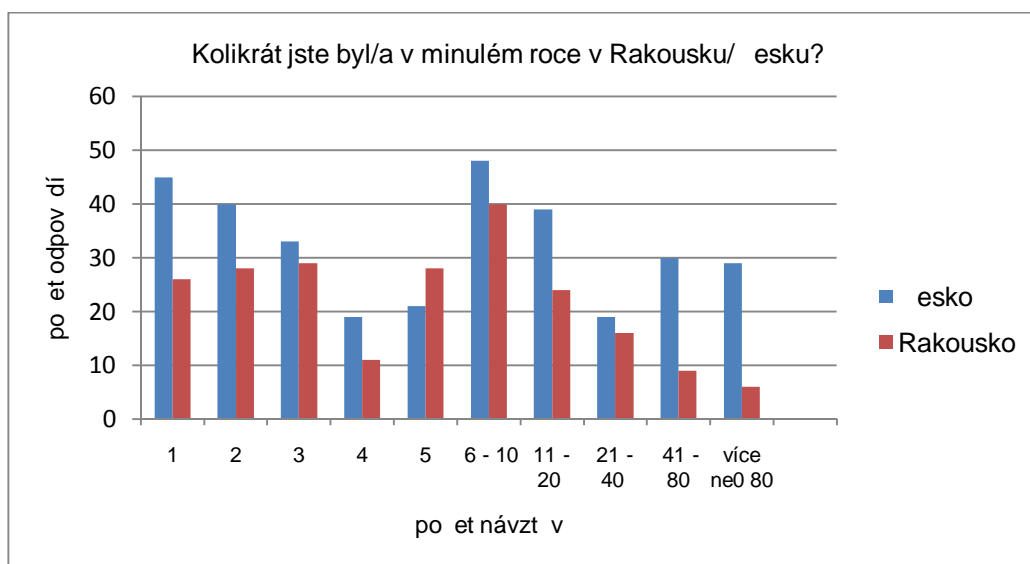
Graf . 2 Zájem o dění v sousedním státě

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Po návratu v sousedního státu během posledního roku jsou různé, pohybují se od nuly po 365. Z následujícího grafu je ale zřejmé, a vyplývá to i z průměrného počtu návratů v soused na jednoho respondenta, že se i přes hranici zastávají nejlépe Rakušané.

Graf . 3 Počet cest k sousedům během posledního roku

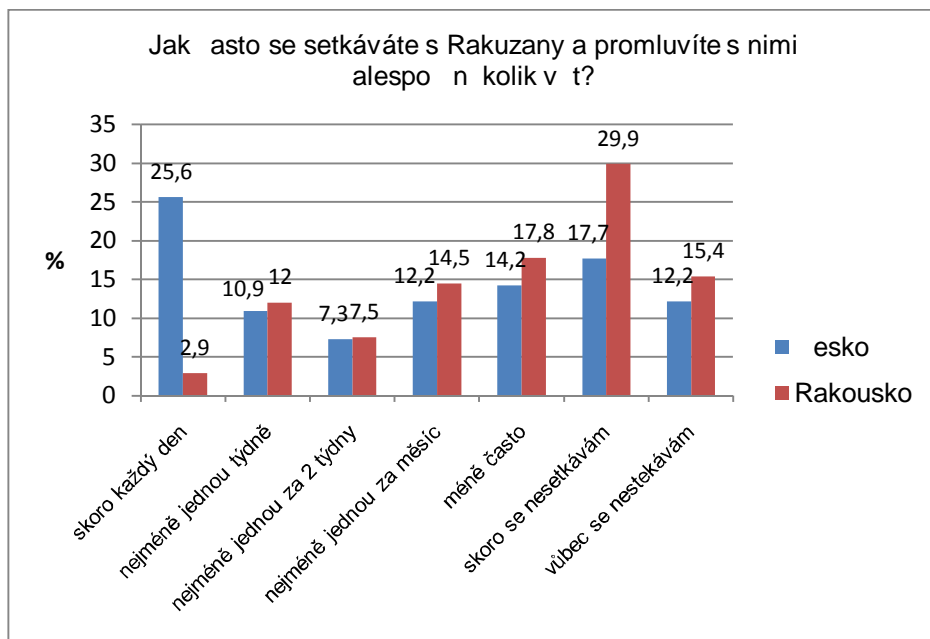

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

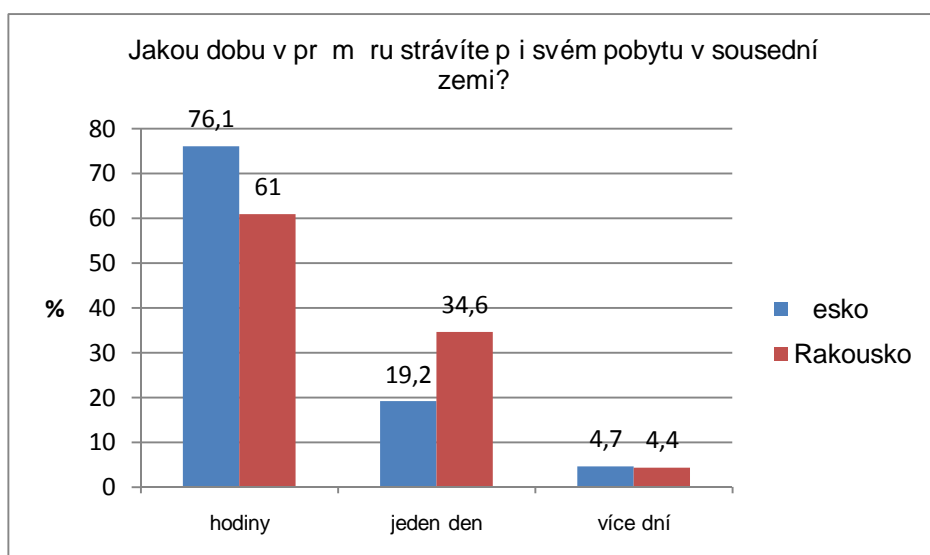
Průměrně český respondent vydal do Rakouska 21 krát, zatímco rakouský do Česka pouze 12 krát. Z analýzy dotazníků také vyplývá, že se i přes hranici setkávají na cestách, 36,4 % jich se s nimi setkává denně až týdně. Na

druhou stranu 62,9 % Raků uvedlo, že s echem přijdou do kontaktu mén ě nejl jednou za m ěsíc nebo v ěc. V ěichni dotazovan ě pak bez rozdílu národnosti tráví na druhé stran ě hranice maximáln ě jeden den, ale v t ěinou se zdrlí pouze v řadu hodin. Děle se zdrlí sp ě–Raků aně v ěsku nejl naopak. Zajímavě je, že motiv cesty je na obou stranách také stejn ě – nákupy a krátkodobá rekreace.

Graf . 4 Frekvence setkávání s obyvateli sousedního státu

Graf . 5 Doba strávená na druhé stran ě hranice

Zdroj (graf . 4 a 5): dotazníkové ěet ěn ě, vlastn ě zpracován ě

Je tedy jasn ě vid ět výrazn ě posun od doby po otev ěn ě hranic v devadesát ěch letech, kdy byly sluflby v pohrani ěí jednosm ěrn ě zam ěny na rakouskou klientelu

hledající extrémně levné zboží a služby. V současné době využívají hranici obyvatelé Rakouska i česká stejnoměrně, zároveň se země ekonomicky přibližily, takže je i pro ně výhodné jezdit nakupovat do Rakouska. Celá řada obyvatel českého pohraničí také dojíždí do Rakouska pracovat.

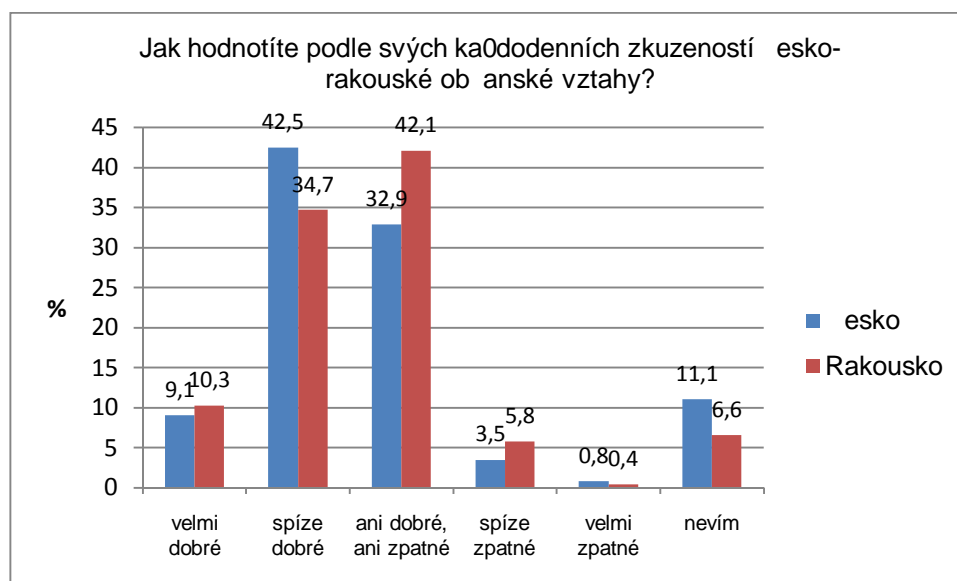
Z analýzy odpovídá na otázky týkající se otevřenosti společnosti a přístupnosti lidem a kultury na protější straně hranice tedy vyplývá, že obě společnosti mají potenciál k rozvoji přeshraniční spolupráce a budování kontaktů. Rakoušané jsou obecně optimističtější ve vztahu k svému regionu, ale na druhou stranu pořád mají předsudky vůči českému a jejich v souvislosti s historickými událostmi a strachem z kriminality přicházející z švýcarska. Oproti tomu češi více pocítí nevýhodnou, periferní polohu svého regionu, která brzdí jeho rozvoj. S touto nadíjí se pak obrací na rakouskou stranu, spolupráce, s níž by jim mohla přinést větší možnosti rozvoje. Jako příklady v cestách do Rakouska pak uvádí především nepřátelství na silnicích a jazykovou bariéru.

5.2 Přeshraniční aktivity a vztahy

Z předchozí kapitoly vyplývá, že přesurité slabé stránky existuje ve společnosti v pohraničí potenciál k rozvoji přeshraniční spolupráce a kontaktů. Otázkou zůstává, jak a zda vůbec je tento potenciál využíván. Přestože v této oblasti působí celá řada různých aktérů (euroregion je jedním z nich), všichni mají ve své činnosti za cíl ovlivnit postoj obou společností k tomu druhému, který se pak projevuje v každodenních interakcích mezi lidmi na hranici. Díky analýze dotazníkového šetření je možné alespoň částečně poznat, jaký postoj zastávají obyvatelé regionu k česko-rakouským vztahům, kde vidí jejich potenciál a problémy. V neposlední řadě je zde obsažena informace o povědomí lidí o přeshraničních aktivitách a chuti se jich zúčastňovat.

Podle svých každodenních zkušeností hodnotí všichni respondenti česko-rakouské vztahy spíše pozitivně. Kolem poloviny odpovídá například na známku 1 nebo 2 na škále od jedné do pěti. Přesto byli češi mírně optimističtější v hodnocení vztahů s Rakoušany. Pozitivně odpovídalo 51,5 % českých respondentů, zatímco rakouských 45 %.

Graf . 6 Hodnocení esko-rakouských vztah

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tento postoj se příliš neliší v různých zónách pohraničí podle vzdálenosti od hranice. Jedinou odlišností byly tyto hlasy hodnotící esko-rakouské vztahy jako velmi špatné, které se vyskytly v českých Velenicích. Tento výsledek může napovídat něco o společenském klimatu v euroregionech, podíl takových odpovědí je ale tak malý, že se může jednat o náhodné zahrnutí několika pesimisticky smýšlejících jedinců. Proto nelze tuto informaci považovat za směrdatnou.

Jazyk, kriminalita, rozvoj hospodářství a spolupráce, to jsou hlavní témata, která hrají roli v utváření přeshraničních vztahů, jak ukazují výsledky dotazníkového šetření. Strach z kriminality, volného pohybu lidí a zboží a problém jazykové bariéry jsou problémy, které vnímají stejně dobře jako Rakoušané ve sledovaném území. Češi navíc vnímají předsudky zakotvené v myslích zdejších obyvatel a s nimi spojené problémy v komunikaci. Mimo jiné jsou na české straně vnímány jako překážky v budování přeshraničních vztahů rozdíly v cenách, rozvoji hospodářství a pracovních příležitostech.

Kromě toho, že se přetrvávající stíny minulosti a staré křivdy společně se strachem z konkurence a ztráty pracovních míst objevovaly v odpovědích dotazníkového šetření, sekretariátu je nutné tyto předsudky překonávat také na institucionální úrovni při realizaci přeshraniční spolupráce. Přestože se poměrně úspěšně daří dosahovat společných cílů, v obecné komunikaci tato stigmata často vystupují na povrch, při čemž se dle očekávání jedná především o starší generaci, mezi

mladými již tento postoj pomalu mizí (Hlofka 2011). Podle pana Hlofky jsou Češi připraveni udělat štlustou áruo za touto starou křivdou, Rakové ale tak daleko ještě nejsou. Podle něj by právě euroregion měl být do budoucna nástroj na odbourání toho, co přesvědčí.

Představitelka rakouské části euroregionu přirovnává budování přeshraničních vztahů k sisyfovské práci. Po nějakou dobu se daří přesvědčit a úspěšně realizovat spolupráci, aby se pak nějaká negativní zkušenost nebo medializovaná kauza zapsala do paměti lidí mnohem silněji než úspěchy přeshraniční činnosti. Každopádně má podle ní významný potenciál budování spolupráce na nižších úrovních, tedy blíže lokálním podmínkám. Lidé pak mají pocit, že přispívají rozvoji svého nejbližšího okolí a nikoli, že jim je nějaká aktivita šdikována shora.

Oblasti figurující ve výtu problém se pak objevují také mezi potenciálními možnostmi rozvoje vztahů. Společný hospodářský rozvoj a rozvoj pracovního trhu se vyskytuje na prvních místech na obou stranách hranice jako potenciál pro česko-rakouské vztahy. Češi navíc doufají v překonání přesvědčovacího problému v komunikaci a tvorbě fungující spolupráce. Toto téma se v možnostech pro přeshraniční vztahy na rakouské straně neobjevuje. Rakové vidí potenciál v podpoře kultury a cestovního ruchu, což opět souvisí s hospodářským rozvojem regionu.

Bohužel je vypovídací schopnost v této problematice zatížena velkým podílem chybějících odpovědí. Mezi českými odpověďmi chybí 40-60 %, na rakouské straně se tento podíl pohybuje mezi 60-70 %. Respondenti se však zřejmě lépe odpovídali na otázku problémů ve vztazích než možností. V tabulce 3 jsou uvedeny odpovědi na otázku problémů a možností rozvoje přeshraničních vztahů shrnuté do tematických oblastí a seřazené podle počtu odpovědí s uvedením procentuálního podílu chybějících odpovědí.

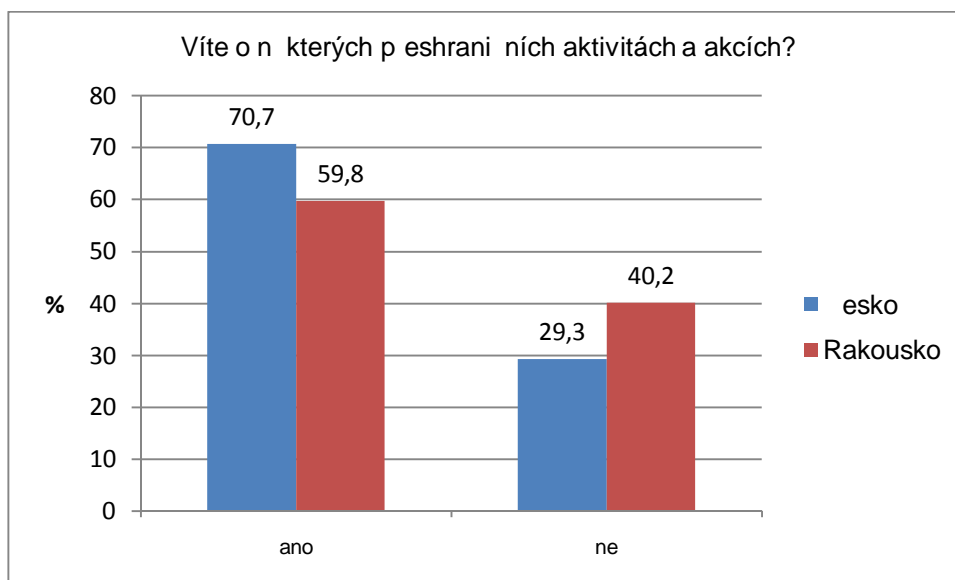
Tabulka 3 Problémy a možnosti v rozvoji česko-rakouských přeshraničních vztahů

	Česko	Rakousko
problémy	jazyk, komunikace, předsudky	kriminalita
	kriminalita	jazyk
	hospodářství, finance	doprava
chybí (%)	41,9	61
možnosti	hospodářství, práce	hospodářství, práce
	spolupráce komunikace	cestovní ruch
chybí (%)	59	72,7

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Mezi obyvateli sledovaného území je povědomí o přeshraničních aktivitách poměrně vysoké. Horší je to ale s aktivní účastí a její frekvencí. V obojím je podíl na české straně vyšší než na rakouské. Mezi českými respondenty ví o nějakých přeshraničních aktivitách přes 70 %, z Rakouska tvoří tato skupina o deset procent méně. Obecně převládá povědomí o aktivitách v oboru kultury, sportu a vzdělávání. Rozvíjet by se pak mohly podle dotazovaných především v hospodářství a dopravě, na české straně by respondenti rádi viděli více akcí v rozvoji měst a obcí. Přitom projekty v oblasti hospodářství a dopravy běžely v posledních letech, bohužel ale nebyla v jejich rámci nově dostatečná pozornost propagaci, a tak lidé mají možnost zaznamenat pouze malé kulturní projekty uskutečněné v okolí jejich bydliště.

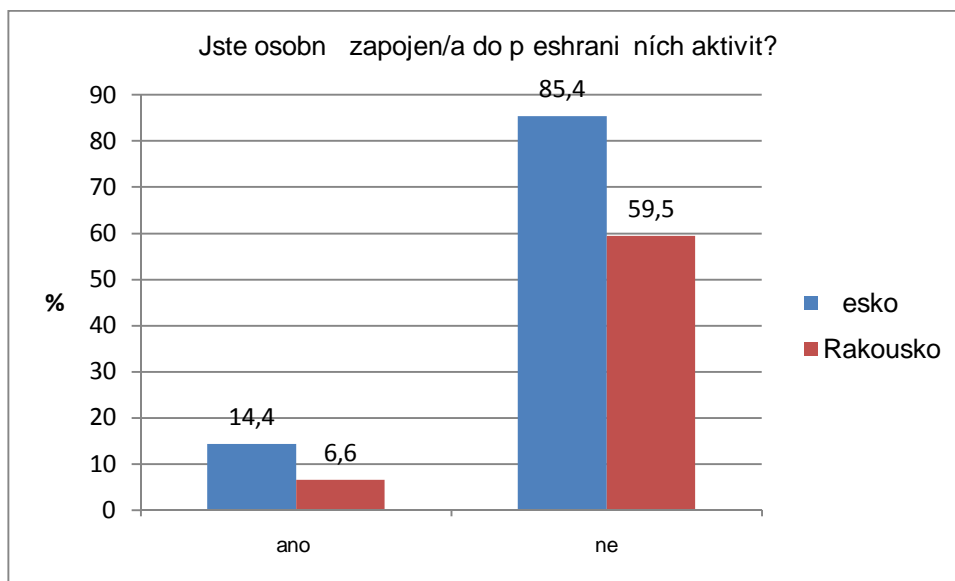
Graf . 7 Povědomí o přeshraničních aktivitách

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Účast na přeshraničních aktivitách je mezi dotazovanými velmi nízká. V procentuálním vyjádření je sice na české straně více než dvakrát vyšší, i tak jde ale o velmi malé množství respondentů. Navíc se k této problematice na rakouské straně 33,9 % dotazovaných vůbec nevyjádřilo, čímž jsou výsledky také zkreslené.

Graf . 8 Účast na přeshraničních aktivitách

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Mezi dotazovanými, kteří se zúčastní přeshraničních aktivit, byli pak nejvíce zastoupeni mezi velkými diváky a aktivními účastníky, mezi Rakousany lidé působící v institucích realizujících akce. Co se týče frekvence účasti na akcích, všichni se zúčastní občas nebo pravidelně.

5.3 Vliv euroregionu Silva Nortica na utváření přeshraniční identity

Jestliže má euroregion úspěch v inspirování k rozvoji přeshraniční spolupráce a tvorbě přeshraniční identity, je nezbytné, aby jehoinnost byla viditelná lidem o něm v dané oblasti. Informace o povaze euroregionu v území je zároveň jakýmsi zhodnocením jehoinnosti a je-li úspěšná, lidé o něm vědí.

Pojem euroregion je dotazovaným ještě poměrně znám. Více než polovina všech respondentů jím o nějakém euroregionu slyěla. Horší výsledky jsou ale v případě konkrétního euroregionu Silva Nortica působícím ve sledovaném území, o kterém ví jen necelých 30 % dotazovaných.

Kupodivu předseda českého sekretariátu považuje tento výsledek za překvapivě pozitivní, i když by rád během příštích dvou let zaznamenal zvýšení tohoto podílu na 50 %. Otázku práce s veřejností považuje za jednu z nejslabších stránek práce euroregionu, a k tomu prý tento názor nesdílí všichni jeho spolupracovníci. Odvolává se na finanční náročnost propagaceinnosti a potřebu konceptuálního přístupu. V rámci všech oblastíinnosti euroregionu jako je FMP, vlastní projekty, jednání s aktéry spolupráce

a s rakouským partnerem, podle něj nezbyvá kapacita časová ani personální na řešení veřejného pov domí o euroregionu.

Také rakouská zástupkyně euroregionu považuje to, že každý čtvrtý Rakušan ve sledovaném území ví, co to je Silva Nartica za úsp ch. Ostatní uvedení tiskových zpráv a komunikace s veřejností patří k hlavní náplni její práce. Sama v době netušila o fungování euroregionu v oblasti svého bydliště, jež když se před třemi roky ucházela o místo v Projektverein Waldviertel. Vzhledem k tomu, že drtivá většina přeshraničních aktivit je v tomto regionu zařazena na RMW, Europa Plattform nebo samotnou zemskou vládou, je tento výsledek opravdu překvapující. Také na rakouské straně je však otázka propagace problematická především z hlediska financí.

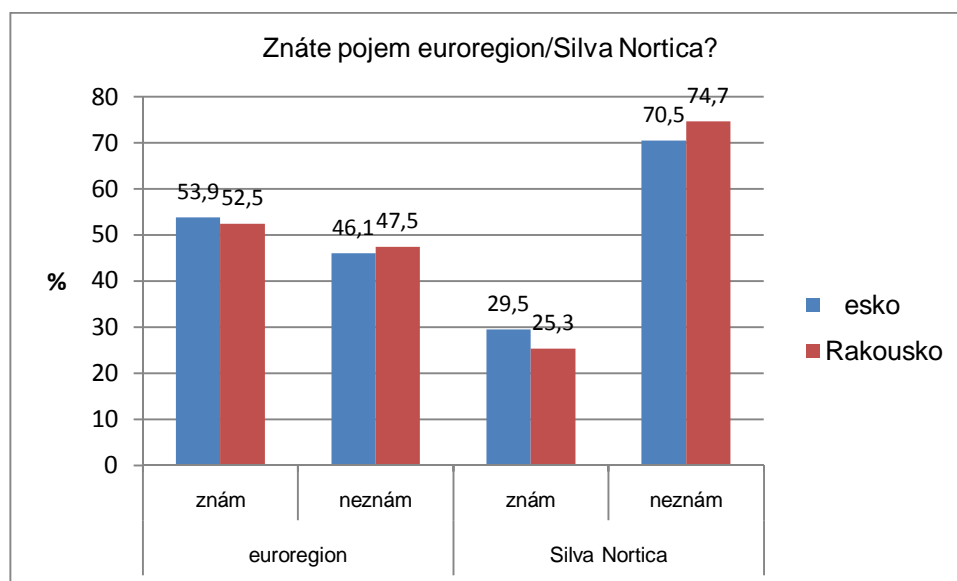
Zajímavé jsou odpovědi na otázku, zda je euroregion Silva Nartica přínosem pro region, i obec a pro . Bohužel pouze velmi malý podíl respondentů se k této otázce vyjádřil, proto nelze tyto výsledky považovat za významně reprezentativní. V procentuálním vyjádření vychází odpovědi na tyto otázky na rakouské i české straně stejně. Ani podle jednotlivých zón pohraničí se výsledky příliš neliší. Pouze byl zaznamenán poměrně velký rozdíl v pov domí o Silv Nartice v euromstech. V českých Velenicích ho zná téměř 60 % obyvatel, zatímco v Gmündu pouze 36,8 %, což je méně než ve zbylých dvou zónách pohraničí.

Tabulka . 4 Znalost pojmu euroregion a Silva Nartica a jeho přínos

		Česko (%)	Rakousko (%)
euroregion	znám	53,9	52,5
	neznám	46,1	47,5
Silva Nartica	znám	29,5	25,3
	neznám	70,5	74,7
Je ERSN přínosem?	ano	14,6	12
	ne	2,3	0,8
	bez odpovědi	83,1	87,2

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf . 9 Znalost pojmu euroregion a Silva Nortica

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z těch, kteří euroregion Silva Nortica znají, ho přibližně polovina považuje za přínosný. Jeho přínos pak očekávají především v oblasti různých úrovní spolupráce, rozvoje komunikace a společné kultury. Hned na druhém místě jsou přínosy v oblasti erpání dotací přispívající k hospodářskému rozvoji, přičemž tato materiální očekávání se vyskytla jen v české části výzkumu. To je zejména způsobeno širokým povědomím o možnosti erpání z FMP, který euroregion administruje. V této oblasti se nemůže rakouská část euroregionu té české vyrovnat, protože administrace FMP nespadá pod zodpovědnost samotného euroregionu. Povědomí, které v Rakousku obyvatelé mají o euroregionu je tak založeno na akcích v rámci jeho jednotlivých projektů nebo jde o aktivity pocházející z iniciativy českého partnera.

Pouze devět respondentů uvedlo, pro euroregion Silva Nortica nepovažují za přínos. Tyto divy jsou podle očekávání malé povědomí o jeho aktivitách a dojem, že se z jeho strany v regionu nic neděje.

Zajímavé tedy je, že a kdyby lidé v euroregionu rádi viděli podporu hospodářského rozvoje přeshraniční spoluprací, euroregion mají spojený spíše s kulturními a společenskými akcemi (popř. i na české straně s FMP). To odpovídá i zaměření jeho činnosti, jak bylo uvedeno zástupci sekretariátu. Podle nich by totiž byl hospodářský rozvoj také fládoucí, samotnou činností euroregionu ho lze ale jen trochu ovlivnit. V této oblasti spoívá jeho činnost spíše v monitorování situace a hledání potenciálů a slabých stránek v regionu. Přímé je schopen podpořit snad jen cestovní

ruch pomocí produkce brožur, podpory informovanosti turistů apod. Vedle obecných aktivit v oblasti hospodářství prováděných euroregionem (například nedávno ukončený projekt Hospodářská platforma) probíhá specifická činnost zaměřená na spolupráci na úrovni hospodářských komor Německa a Rakouska, které lépe rozumí potřebám svých členů (Hloflek 2011). Navíc je na německé straně vnímán strach Raků z konkurence, který brání rozvoji společných projektů. V neposlední řadě jsou patrné potíže s komunikací na institucionální úrovni, kde partneři bez uvedení důvodu odstupují od rozjednaných projektů (Hloflek 2011).

Na druhou stranu v oblasti společenského rozvoje je podle zástupců euroregionu možno ovlivnit myšlení lidí skrze realizaci kulturních projektů, výměn a dalších. Tyto aktivity jsou povětšinou financovány z FMP, takže jejich zaměření a dopady je Jihozápadní Silva Nartica schopna kontrolovat a vést směrem, který považuje za prospěšný pro budování jednotného přeshraničního společenství a odbourávání předsudků.

Ve Waldviertelu fond spravuje Europa Plattform, jejímž hlavním úkolem je naplňovat strategii RMW pro rozvoj regionu. Přeshraniční společenství tak nemusí být jeho prioritou. Další péčí je bavorská administrativní náročnost spojená s dotacemi z FMP, kvůli níž, pokud to lze, každý raději realizuje svůj záměr bez podpory z FMP (Happl 2011).

Budování přeshraničního společenství není možné bez překonávání předsudků a odbourávání hranic v hlavě. K tomu mohou přeshraniční akce sice přispět, ale Hana Happl v této problematice přisuzuje stálejší význam individuálnímu přístupu. Pokud každý jednotlivec nebude otevřený spolupráci, nebo ho jeho osobní zkušenosti utvrdí v jeho předsudcích, může na tom euroregion jen těžko něco změnit. *„Přeshraniční spolupráce stojí a padá na konkrétních osobnostech.“* (Happl 2011). Úspěchy i neúspěchy kooperace v rámci nějakého regionálního projektu, nebo jen na úrovni obcí vidí v přímé závislosti s osobními zájmy klíčových osobností a schopnosti se domluvit.

Dotazovaní mohli také mluvit o vyjádření, k jakému územnímu celku mají nejbližší, jinými slovy ke které územní jednotce se nejvíce náleží. Na výběr mohli obce přesvědčit územní celky administrativního členění a euroregionů až po makroregiony jako je Střední Evropa, celý kontinent nebo svět. Dle očekávání se v Německu stejně jako v Rakousku nejvíce identifikují se svou obcí, krajem a zemí, na rakouské straně cítí navíc silnější příslušnost k mikroregionu. Vzhledem k malému

pov domí o přesobení euroregionu Silva Nartica v oblasti a jeho obyvatel m nejasnému vymezení se s ním identifikuje pouze minimum respondent . Ze zkušenosti tazatel ale vyplývá, že pokud bylo dotazovanému vysvětleno, co pojem Silva Nartica znamená a jaké území zahrnuje, pak by se s takovým územním celkem také identifikoval. Pro obyvatele sledovaného regionu je totiž stále stejné území pro vymezení vlastní identity, přičemž jde především o území nejbližšího okolí bydliště a pro identitu tradičně velice významné Jiflníčky a Waldviertel. Pokud se tedy jejich vesnice již nachází v nějakém územním celku a zároveň pokud je tento celek součástí Jiflníchček nebo Waldviertelu, budou ho považovat za svůj.

V celkovém pohledu ale mají někteří respondenti horší mínění o svém regionu. Jsou si v domě jeho periferní polohy, špatné dopravní dostupnosti a nedostatku pracovních příležitostí. V tomto ohledu mají oba regiony stejné výchozí podmínky. Přítomnost flezné opony má také negativní dopady také na rakouský přeshraniční region. Ve Waldviertelu je na druhou stranu kladen velký důraz na strategický rozvoj, podporu regionální identity obyvatel a sebev domě regionu v rámci celého státu. Také možná proto ochlazuje v poslední době snaha o navazování přeshraničních vazeb z rakouské strany. V české části euroregionu pohlíží totiž místní obyvatelé na budování kontaktů s Rakouskem jako na potenciál rozvoje svého regionu, protože v rámci české spolupráce se jim možnost na změnu nenabízí. Ve chvíli, kdy budou problémy regionu spojené s jeho polohou vyřešeny, může budování přeshraničního společenství figurovat jako předaná hodnota regionu.

6 Budoucnost euroregionu Silva Nartica

Euroregion Silva Nartica a nejmladší ze všech českých euroregionů oslaví v roce 2012 desetileté výročí své existence. Po pádu železné opony vznikly spontánní snahy budovat přeshraniční spolupráci a obnovovat staré kontakty. Trvalo to ináct let, než tyto snahy vyústily v založení instituce, která by se tímto výhradně zabývala. Za dobu svého působení prošel euroregion různými obdobími doprovázenými více či méně úspěšnými snahami o sblížení sousedních národů.

V současnosti má euroregion poměrně stabilní lidskou základnu, organizační strukturu cíle a strategii. Z dotazníkového šetření vyplývá, že místní obyvatelstvo je česko-rakouské spolupráci také nakloněno. Přes slabší stránky skrývá potenciál k vytvoření přeshraničního společenství, zajímá se o dění na opačné straně hranice a je obecně otevřený přeshraniční spolupráci.

Z pohledu výšších struktur je euroregion také dobře ukotven. Komunikace s veřejnou správou a vzájemná reprezentace zájmů funguje dobře na obou stranách hranice. Navíc je euroregion členem dalších sdružení euroregionů na celorepublikové (Asociace euroregionů České republiky) a evropské úrovni (Sdružení evropských přeshraničních regionů), díky čemuž je zajištěna komunikace s vyššími úrovněmi řízení (česká vláda a Evropská komise) i s dalšími euroregiony. Obecně je na úrovni Evropy, států i regionálního řízení zájem budovat přeshraniční spolupráci a česko-rakouské vztahy. Praktické naplňování těchto záměrů může být ale v řadě ohledů problematické.

Prvním faktorem, který může mít zásadní vliv na budoucnost euroregionu je současná organizační struktura jeho jednotlivých částí. A kolik české sdružení Jihočeská Silva Nartica svým statutem a fungováním v podstatě naplňuje teoretická očekávání od euroregionu, tedy sdružování aktérů různých sektorů, význam v oblasti realizace přeshraniční spolupráce a rozvoje regionu (Zich 2003, Perkmann 2002b), rakouský partner se svou organizací tímto ideálem vzdaluje. Toto tvrzení reprezentuje samotný

fakt, že ve Waldviertelu spadá veškerá tato aktivita pod vešnou správu. Měly se tak mohou stát pouze obce a političtí reprezentanti a veškerá rozhodnutí prochází skrz RMW. Euroregion jako takový se svým názvem, logem a postavením v regionu je tak reprezentován jeho českou částí, přičemž rakouský partner je pouze přidruženým subjektem. Již v současnosti se toto projevuje jako překážka v rozvoji euroregionu jako celku, protože projekt je realizována s jinými partnery na obou stranách hranice. Do budoucna tak především na rakouské straně může pojem euroregion ztratit svůj význam.

Podle zástupce sekretariátu euroregionu je praktická spolupráce založena na jednotlivých klíčových osobnostech, které mají možnost reálně ovlivnit realizaci projektu a jejich úspěch. Takovými osobnostmi mohou být političtí představitelé, zástupci významných aktérů, členové nebo také zástupci samotného euroregionu. Entuziasmus těchto jednotlivců posouvá budování přeshraniční spolupráce dál, ale osobní zájmy mohou také spolupráci zablokovat. V tomto ohledu jde především o komunikaci mezi aktéry, jejíž pomocí je třeba hledat kompromisy a společné zájmy na obou stranách hranice. To se totiž v současnosti nedá říci. Příkladem pak jsou projekty pro následující roky, kde na jedné straně rakouský partner bez udání důvodu na poslední chvíli blokuje projekt navržený oběma a na druhé Jihočeský kraj vystupuje z budoucího Strategického projektu 2013+ plánovaného pro celé česko-rakouské pomezí.

V neposlední řadě je do budoucna potřeba zapracovat na povědomí vešnosti o euroregionu. Informovanost o přeshraničních aktivitách a přítomnosti partnera v těchto otázkách v podobě přeshraniční instituce je klíčová pro další rozvoj této iniciativy a nakonec i přeshraničního společenství a identity místních obyvatel. Je pochopitelné, že práce na propagaci je finančně náročná a v rozpočtu euroregionu financovaného z českých příspěvků na reklamu nezbývají prostředky. Jestliže má ale euroregion ve své strategii práci s vešností stanovenou jako jeden z hlavních cílů, připadalo by v úvahu opravit například samostatný projekt euroregionu zaměřený na tento úkol.

6.1 Varianty možného budoucího vývoje euroregionu

Na základě poznatků získaných v rámci kvalitativního a kvantitativního výzkumu pro tuto práci jsem stanovila tři možné varianty vývoje euroregionu, jeho činnosti a vlivu na

rozvoj přeshraničního regionu. Možnosti vývoje jsou buď pozitivní, negativní nebo neutrální, tedy pokračování v současném charakteru práce.

První varianta je optimistická, avšak nejspíš–nejméně pravděpodobná. Základem v tomto směru rozvoje euroregionu je změna organizační struktury a to především v Rakousku, kde jsou dvě možné varianty změny. Buď by ve Waldviertelu vznikla nová samostatná organizace po vzoru Jihočeské silvy Narticy, která by měla dostatečné pravomoci v oblasti přeshraniční spolupráce a vedení projektů. Nebo by v rámci současně organizační struktury vznikl společný česko-rakouský orgán, například sekretariát, který by měl za úkol společně podávat žádosti na přeshraniční projekty a realizovat je s ohledem na strategii euroregionu i jednotlivých regionů.

Zároveň by bylo třeba zapracovat na vzájemné komunikaci mezi orgány a jednotlivými aktéry a klíčovými osobnostmi. Jedním z nejdůležitějších kroků by pak byla společná žádost o dotaci na společný projekt, díky čemuž by se spolupráce a euroregion udržoval v povědomí veřejnosti. Možný by byl i projekt přímo zaměřený na propagaci přeshraniční spolupráce a samotného euroregionu.

Druhá vize budoucnosti euroregionu je negativní a její pravděpodobnost je jistě vyšší. Euroregion se jistě dnes nachází v období upadajícího nadšení pro budování spolupráce. Hlavní zdroj nejistoty je fakt, že pro následující roky nemá euroregion žádný společný projekt. Budoucí spolupráce má být založena pouze na výměně informací o stavu a aktivitách na druhé straně, což se nejeví jako dostatečné pro budování a udržování spolupráce (Happl 2011). Stále častěji česká i rakouská strana spolupracuje s jinými subjekty, což vazby také oslabuje. Euroregion by pak mohl být reprezentován v podstatě jen jeho českou částí, která má v administraci Fond malých projektů.

Nejhorší scénář v rámci této varianty by pak nastal v případě, že by jednotliví členové usoudili, že jim členství v euroregionu jistě nic nepřináší nebo nemají ve svém rozpočtu dostatek financí na členské příspěvky. V návaznosti na to by členové začali ze sdružení vystupovat. Tento krok by výrazně ovlivnil rozpočet euroregionu a zasáhl by jistě do v tuto chvíli poměrně dobrého postavení mezi institucemi v kraji (Hloflek 2011). Ani na rakouské straně členství členům jistě nepřináší mnoho výhod a je reálné, že by i zde začali vystupovat ze sdružení (Happl 2011). Pokud by se tyto obavy naplnily, mohl by euroregion ztratit svou členskou základnu a nakonec i zaniknout.

Poslední a nejpravděpodobnější variantou je varianta stagnující, tedy že spolupráce bude nadále probíhat formou jako dosud. Jinými slovy že pesimistické vize budoucnosti se nepotvrdí a současná krize je jen přechodným obdobím. Zároveň ale nedojde výrazným způsobem k prohlubování spolupráce a změně organizační struktury. Přeshraniční spolupráce a euroregion se budou stále více dostávat do povdomí obyvatelstva, protože s dalšími realizovanými projekty z FMP a dlouhodobým působením euroregionu přijdou přeshraničními aktivitami stále častěji do styku. Mohla se také objeví nové iniciativy a v budoucích letech proběhnou nové společné projekty v rámci Silvy Narticy. Mezitím mohla opět nastanou nedorozumění a problémy v komunikaci, které však opět zůstane odeznít.

Pro stručnou charakteristiku pravděpodobného vývoje euroregionu Silva Nartica je příznačný citát: *„Rakousko- české vztahy asi nikdy nebudou žádná velká láska, ale mohlo by vzniknout alespoň dobré sousedství.“* (Happl 2011).

7 Závěr

Euroregiony jsou inovativním politickým nástrojem Regionální politiky EU, která v nich vkládá velká očekávání spojená se směřováním finanční podpory do pohraničních regionů, sdružováním aktérů z různých sektorů a zapojováním místních obyvatel do přeshraniční spolupráce. V případě úspěšného fungování euroregionu by mohl mít potenciál stát se alternativou k ostatním administrativním jednotkám v konstrukci regionální identity a přispět k budování přeshraničního společenství.

Přestože je euroregion Silva Nartica nejmladším českým euroregionem, po více než dvou desetiletích od pádu komunismu v Česku, devíti letech svého působení a čtyři roky po vstupu Česka do Schengenského prostoru je možné očekávat takové tendence i v jeho případě. Sledované území má pohnutou historii, která společně s rozdílnou mentalitou a životní úrovní ovlivňuje vnímání společnosti na opačné straně hranice a tím i potenciál pro vznik jednotného přeshraničního společenství. Zevrubné poznání situace v regionu z pohledu euroregionu jako instituce a mínění obyvatel ve vzájemné interakci bylo hlavním motivem pro vznik předkládané práce.

Z výše uvedeného motivu pak vychází také cíle práce, které jsou v novějším pojetí a analýze euroregionu jako platformy pro přeshraniční spolupráci a jeho vlivu na budování přeshraničního společenství a identity místních obyvatel. V kontextu rámcových institucionálních podmínek euroregionu byly zkoumány názory, postoje a vnímání obyvatel sledovaného území.

Pro splnění cílů práce byla situace v regionu zkoumána pomocí kvalitativních i kvantitativních metod, a to z pohledu širšího i širšího konfrontací informací získaných v rámci dotazníkového šetření a expertních rozhovorů s představiteli euroregionu.

Přeshraniční spolupráce v euroregionu Silva Nartica je silně ovlivněna jeho organizační strukturou, lépe řečeno rozdíly v organizaci v jeho jednotlivých národních

ástech. Teoretickému konceptu euroregionu v etnoplánování všech jeho funkcí dobře odpovídá jeho česká část, tedy sdružení Jihočeská Silva Nartica, které je schopno mít vliv na směřování aktivit přeshraniční spolupráce (například díky správě Fondu malých projektů), sdružovat subjekty různých sektorů i úrovní řízení. Oproti tomu v rakouské části euroregionu je partnerská instituce podřízena ve stejném sektoru a jednotlivé aktivity a pravomoci s přeshraničními dopady jsou rozděleny mezi další organizace a ve stejnou správu. Tento fakt společně s přetrvávajícími předsudky a problémy v komunikaci má silný dopad na přítomnost a budoucnost euroregionu. V následujících letech není plánován žádný společný projekt, díky kterému by se spolupráce na úrovni Silvy Narticy udržovala.

Na druhou stranu z pohledu místního obyvatelstva zde existuje poměrně silný potenciál pro budování přeshraničních vztahů a jednotného společenství. Obyvatelé se o spolupráci na opačné straně hranice zajímají a věří ve společný hospodářský rozvoj a budování spolupráce a kontaktů. Na obou stranách hranice je jako hlavní překážka rozvoje vztahů označována jazyková bariéra. Češi pak stěžují na vysoké ceny v Rakousku, zatímco Rakoušané se stále bojí kriminality.

Díky provedenému výzkumu bylo možné na základě získaných informací o fungování euroregionu Silva Nartica a jeho vnímání místními obyvateli vyhodnotit stanovené předpoklady práce.

První z nich se týkal poměrně malého významu euroregionu jako platformy pro přeshraniční spolupráci, přestože by to měl být jeden z jeho hlavních cílů z pohledu EU. A když česká část euroregionu funguje poměrně efektivně, euroregion jako celek v současnosti a především s největší pravděpodobností v nejbližší budoucnosti nebude mít v přeshraniční spolupráci příliš významnou roli. Je to způsobeno především potížemi v komunikaci a stále slabší intenzitou spolupráce v rámci euroregionu, kde si každá jeho část stále ještě hledá jiné partnery pro společné projekty. Tento předpoklad je tedy možné díky získaným informacím potvrdit.

Druhým předpokladem práce je, že vytváření přeshraničního společenství a identity je v euroregionu Silva Nartica nedostatečně vyvinuto především z důvodu malého povědomí o něm u místního obyvatelstva. Tento předpoklad lze potvrdit jen zčásti, protože přeshraniční společenství a identita jsou v regionu opravdu nedostatečně vyvinuty, ovšem vliv na tento fakt má celá řada faktorů a povědomí o euroregionu není tím nejvýznamnějším. Mezi takové patří přetrvávající předsudky a křivdy z minulosti,

jazyková bariéra, špatné zkušenosti s Maďary/Rakusy a další. Zajímavé je, že představitelé sekretariátu považují 30% podíl obyvatel znajících euroregion Silva Nartica za překvapivý a pozitivní výsledek. Práce s veřejností patří podle nich totiž mezi slabé stránky euroregionu.

Také tedy a poslední předpoklad, že se budou vyskytovat rozdíly v konstrukci přeshraniční identity mezi českou a rakouskou stranou, je možné částečně potvrdit. Na každé straně hranice totiž sice existují zjevné disparity ve vnímání svého regionu a víře v jeho potenciál, dotazování ale bez rozdílu národnosti vykazují stejnou víru v prospekty spolupráce a zájem o dialog na druhé straně hranice, kterou shodně hodnotí jako propustnou.

Výsledky práce dokazují, že proces budování přeshraniční spolupráce a v návaznosti na něj přeshraniční identity je velice komplexní. Vstupují do něj vlivy administrativní, institucionální, mocenské spolek s individuálním vnímáním a lokálními specifiky regionu a jeho obyvatel. Ve zkoumaném území se i přes určité slabé stránky ve vztazích mezi obyvateli v souvislosti nachází potenciál pro úspěšnou spolupráci. Instituce nebo aktéři jako euroregion by pak měli překonat vlastní problémy v organizaci a komunikaci a najít kompromis, společný cíl v systematické podpoře přeshraniční spolupráce a následně jednotného společenství a identity obyvatel. Díky svému komplexnímu pohledu na danou problematiku by tato práce mohla sloužit k pochopení problémů, kterým v současné době euroregion Silva Nartica čelí a k jejich následnému řešení.

Použitá literatura

- BOMAN, J., BERG, E. (2007): Identity and Institutions shaping cross-border cooperation at the margins of European Union. *Regional and Federal Studies*. Vol. 17. 2, s. 195-215.
- BRANDA, P. (2009): Euroregiony v české republice komparativní analýza. *Současná Evropa*, 1, VTE, Praha, s. 71-101. Dostupné z WWW: <<http://ces.vse.cz/wp-content/branda-final.pdf>> (cit. 10.2.2011).
- eský statistický úřad: Euroregiony v české republice. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1372-05>> (cit. 10.2.2011).
- DOKOUPIL, J. (2004): Hranice a hraniční efekt. In: Jeábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: české pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, s. 47-58
- Euregio Silva Nortica. Dostupné z WWW <<http://www.silvanortica.com/>> (cit. 15.8.2011).
- Evropská komise (2008): Working for the Regions: EU Regional Policy 2007-2013. dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/working_en.pdf> (cit. 10.2.2011).
- Evropská komise v české republice: Euroregiony. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/euroregions/index_cs.htm> (cit. 10.2.2011).
- Evropská Komise: Regional Policy of Inforegio. Dostupné z WWW <http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/crossborder/index_en.htm> (cit. 15.8.2011).

- Evropská komise: Regional policy ó Inforegio. European Grouping for Territorial Cooperation. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/gect/index_en.htm> (cit. 10.2.2011).
- Fondy Evropské unie: Evropská územní spolupráce. Dostupné z WWW:
<<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace>> (cit. 10.2.2011)
- GRIEBEL, Ch. (2010): Grenzübersreitende regionale Identität in der Regio TriRhena von Studierenden der Universitäten Basel, Freiburg im Breisgau und Mulhouse. *Geographica Helvetica*, 65, . 1, s. 15-23.
- HAPPL, H. (2011): Osobní rozhovor. 25.7.2011, Zwettl.
- HAVLÍ EK, T. (2004): Teorie vymezení pohrani í. In: Je ábek, M., Dokoupil, J., Havlí ek, T. a kol.: eské pohrani í - bariéra nebo prostor zprost edkování? Academia, Praha, s. 179-186.
- HAVLÍ EK, T. (2005): Pohrani í a periferie v regionálním rozvoji: p íklad eského pohrani í. Diserta ní práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje P F UK, 130 s.
- HENDL, J. (2004): Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Portál, Praha, 408 s.
- HLOŤEK, P. (2011): Osobní rozhovor. 30.6.2011, Jind ich v Hradec.
- CHROMÝ (2009): Regionální identita. In: He manová, E., Chromý, P. a kol.: Kulturní regiony a geografie kultury. Kulturní reálie a kultura v regionech eska. ASPI, Praha, s. 109-130.
- CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: Nezbytná sou ást geografických výzkum. In Jan ák, V., Chromý, P., Marada, M.: Geografie na cestách poznání: Sborník k –edesátinám Ivana Bi íka. Univerzita Karlova v Praze, P írodov decká fakulta, Praha, s. 163-178.
- JE ÁBEK, M. (2006): íivotní podmínky v eském pohrani í ó objektivní realita a subjektivní reflexe na p íkladu modelových oblastí. In Zich, F.: ílov k v Pohrani í: Výzkum p eshraní ních vliv p sobících na obyvatele pohrani í R. Univerzita Jana Evangelisty Purkyn v Ústí nad Labem, s. 235-246.
- KLE KOVÁ, V (2009:.) P eshraní ní spolupráce a regionální identita na p íkladu p íhraní ních m st Domašlice a Furth im Wald. Bakalá ská práce, Univerzita

- Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 48 s.
- KLEKOVÁ, V., HAVLÍČEK, T. (2010): Role Schengenu v přeshraniční spolupráci na příkladu měst Domažlice a Furth im Wald. In Regionální výzkum v česko-německém pohraničí. Acta Universitatis Purkynianae, 156. Ústí nad Labem. S. 120-126.
- LEITNER, A., WROBLEWSKI, A. (2002): Zwischen Wissenschaftlichkeitsstandards und Effizienzansprüchen: ExpertenInneninterviews in der Praxis der Arbeitsmarktevaluation. In Bogner, A. et al: Den ExpertenInnen auf der Spur - Sozialwissenschaftliche ExpertenInneninterviews in Theorie und Praxis, Leske und Budrich, Opladen, s. 241-256.
- Naturpark Blockheide. Dostupné z WWW <<http://www.blockheide.at/>> (cit. 15.8.2011)
- O'DOWD, L. (2003): The Changing Significance of European Borders. In Anderson, J., O'Dowd, L., Wilson, T. (eds): New Borders for a Changing Europe. Frank Cass Publishers, London, s. 13-36.
- PAASI, A. (2002): Bounded Spaces in the Mobile World: Deconstructing of the 'Regional Identity'. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, Vol. 93, No. 2, s. 137-148.
- PERKMANN, M. (2002a): Policy entrepreneurs, multilevel governance and policy networks in the European polity. The case of the EUREGIO. Lancaster University, Working Paper. Online databáze <<http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/Perkamnn-Policy-Entrepreneurs.pdf>> (cit. 29.12.2010)
- PERKMANN, M. (2002b): The Rise of the Euroregion. a bird's eye perspective on european cross-border cooperation. Department of Sociology, Lancaster University, Working Paper. Online databáze <<http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/Perkamnn-Rise-of-Euroregion.pdf>> (cit. 29.12.2010).
- PETÁK, P. (2006): Přeshraniční spolupráce euroregionů Labe a Elbe v oblasti cestovního ruchu. In Zich, F.: Pohledy v Pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, s. 225-229.

- QUALIST: Improving quality of life in small towns. Dostupné z WWW
 <http://qualist.eu/en/partners_by_geograph.html#top> (cit. 15.8.2011)
- Rada Evropy (1980): European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities and Authorities. Dostupné z WWW:
 <<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=106&CM=8&DF=07/02/2011&CL=ENG>> (cit. 10.2.2011).
- Rada Evropy (2009): Protocol No. 3 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning Euroregional Co-operation Groupings (ECGs). Dostupné z WWW:
 <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/206.htm>> (cit. 10.2.2011).
- Regionalmanagement Waldviertel: Europa Plattform Pro Waldviertel. Dostupné z WWW <<http://www.rm-waldviertel.at/>>
- SCOTT, J. (2002): Inducing Cooperation: Can Euroregions Function as Bridges between Complex Boundaries?. Databáze online:
 <www.indepsocres.spb.ru/scott~e.htm> (cit. 1. 2. 2011).
- Schloss Weitra. Dostupné z WWW <www.schloss-weitra.at> (cit. 15.8.2011).
- SCHÖNE, M (2006): Bedeutung, Typologie und Entwicklungsperspektiven der deutsch-polnischen und deutsch-tschechischen Euroregionen. Diserta ní práce. Fakultät Forst-, Geo- und Hydrowissenschaften der Technischen Universität Dresden. 240 s.
- SCHramek, C. (2010): Teorie systém a p eshrani ní spolupráce: n kolik úvah z pohledu esko-n meckých euroregion . In Regionální výzkum v esko-n meckém pohrani í. Acta Universitatis Purkynianae, . 156. Ústí nad Labem, s. 5-13.
- SKÁLA, J. (2007): Regionální identita periferních území na p íkladu obvodu obce s roz-í enou p sobností Su-ice. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje P F UK, 119 s.
- SMRfíOVÁ, K. (2007): Pohrani ní a p eshrani ní spolupráce: p íklad Euroregionu Silva Nortica. Magisterská práce. Univerzita Karlova v Praze, P írodov decká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 130 s.
- Stanovy sdružení Jiho eská Silva Nortica (2002). Dostupné z WWW
 <<http://www.silvanortica.com/userfiles/file/stanovy-jcsn.pdf>> (cit. 15.8.2011).

- Strategie Euregio Silva Nortica 2007-2013. Dostupné z WWW
 <<http://www.silvanortica.com/userfiles/file/strategie-ersn.pdf>> (cit. 15.8.2011).
- SVENSON, S., MEDVE-BÁLINT, G. (2010): Explaining coverage: why local governments in Central Europe do or do not join Euroregions? Regional Studies Association Annual International Conference 2010, Pécs.
- VA KOVÁ, M. (2008): Konstruování a reprezentace šregionu. Biograf, 45. Dostupné z WWW
 <<http://www.biograf.org/clanky/members/clanek.php?clanek=v4501>> (cit. 18.2.2011).
- VENČÁLEK, J. (1998): Protismýsl územní identity. OLZA, český Týdeník, 207 s.
- Výbor regionů : EGTC Setups Already in Place. Dostupné z WWW <
<http://portal.cor.europa.eu/egtc/en-US/Projects/already/Pages/welcome.aspx>> (cit. 24.6.2011).
- YODER, Y. A. (2003): Bridging the European Union and Eastern Europe: Cross-border Cooperation and the Euroregions. Regional and Federal Studies, No. 13, s. 90-106.
- Zakládací dohoda Euroregionu Silva Nortica (2002). Dostupné z WWW
 <<http://www.silvanortica.com/userfiles/file/zakladaci-dohoda-cj.pdf>> (cit. 15.8.2011)
- ZICH, F. (2003): Regionální identita obyvatel Euroregionu Nisa. In Regionální identita obyvatel v pohraničí, sborník příspěvků z konference šEvropská, národní, i regionální identita. Sociologický ústav AV ČR, Praha, s. 17-57.

Přílohy

Příloha 1 Seznam německých obcí euroregionu

Zvýrazněny jsou obce, ve kterých bylo prováděno dotazníkové šetření v říjnu roku 2010.

Rakouské německé obce	české německé obce
okres Gmünd	okres Česká Budějovice
Amaliendorf-Aalfang	Borovany
Bad Großpertholz	Česká Budějovice
Brand-Nagelberg	Horní Stropnice
Eggern	Hrástovice
Gmünd	Ledenice
Großdietmanns	Lizov
Großschönau	Nové Hradby
Haugschlag	Oleznice
Heidenreichstein	Trhové Sviny
Hoheneich	okres Jindřichův Hradec
Kirchberg am Walde	Nová Vělnice
Litschau	Cizkrajov
Reingers	České Velenice
Schrems	Český Rudolec
Weitra	Dačice
okres Horn	Dezná
Altenburg	Deztná
Brunn an der Wild	Hatín
Drosendorf-Zissersdorf	Hospítal
Eggenburg	Jindřichův Hradec
Gars am Kamp	Kardazova Lhota
Geras	Kunčák

Horn	Lomnice nad Lužnicí
Japons	Nová Bystřice
Langau	Nová Ves nad Lužnicí
Rosenburg-Mold	Novosedly nad Nežárkou
Sigmundsherberg	Píseň
Straning-Grafenberg	Rodvínov
Weitersfeld	Slavonice
okres Krems	Staré Hobzí
Droß	Staré Město pod Landštejnem
Jaidhof	Strmilov
Krumau am Kamp	Studená
Lengenfeld	Suchbát nad Lužnicí
Lichtenau im Waldviertel	Tábor
Maria Laach am Jauerling	Volfířov
Rastenfeld	okres Písek
Schönberg am Kamp	Kováčkov
Sankt Leonhard am Hornerwald	Milevsko
Stratzing	Písek
Weißkirchen in der Wachau	okres Tábor
Krems an der Donau	Bežnice u Bečyně
okres Waidhofen an der Thaya	Planá nad Lužnicí
Dietmanns	Tábor
Dobersberg	Instituce a firmy
Gastern	Jihozápadní hospodářská komora
Groß-Siegharts	Regionální agrární komora
Karlstein an der Thaya	Okresní agrární komora
Raabs an der Thaya	KP Projekt s.r.o.
Thaya	Tábořská rozvojová o.p.s.
Vitis	AgEnDa o.s.
Waidhofen an der Thaya	Motor Jikov
Waldkirchen an der Thaya	
okres Zwettl	
Altmelon	
Arbesbach	
Echsenbach	
Göpfritz an der Wild	
Grafenschlag	
Groß-Grünburg	

Großgöttfritz
Kirchschlag
Kottes-Purk
Langschlag
Martinsberg
Ottenschlag
Pölla
Rappottenstein
Sallingberg
Schönbach
Schwarzenau
Schweiggers
Traunstein
Waldhausen
Zwettl

Zdroj: Euregio Silva Nortica 2011, vlastní zpracování

Příloha 2 Dotazník

ESKÉ POHRANÍ PO SCHENGENU:
ÚZEMÍ SVĚBYTNÉ, OSCILACNÍ A/NEBO TRANZITNÍ?

Projekt podporovaný

Grantovou agenturou Akademie věd ČR

(číslo IAA311230901)

ANKETA PRO OBYVATELE EUROREGIONU SILVA NORTICA

1. Jak dlouho bydlíte v této obci?

1. stále (tj. od narození a bez přeruzení) 2. od narození, ale s přestávkami
(bydlel/a jsem také jinde)

3. přišel/a jsem se v roce ____ z ____ okres
____

2. Jak jste všeobecně spokojen/a se svým životem v místě / regionu vašeho bydliště?

1. velmi spokojen 2. spíše spokojen 3. ani tak, ani tak 4. spíše nespokojen
5. velmi nespokojen

3. Co Vás nejvíce poutá k místu vašeho bydliště? Vyberte nejvýše dvě možnosti.

1. zaměstnání 2. bydlení 3. životní prostředí
4. rodina, příbuzní
5. známí, kamarádi, láska 6. zvyk, jsem tu doma 7. možnost práce, styku s cizinou
8. něco jiného, co:

4. Uvažujete o tom, že byste se z obce odstěhoval?

1. ano 2. ne

Pokud ano, a) pro? ____ b) kam:
____

5. Změnila se vaše životní úroveň

a. po roce 2004 (vstup ČR do EU) 1. ano, k lepšímu 2. ano, k horšímu

3. ne

b. po roce 2007 (Schengen)? 1. ano, k lepšímu 2. ano, k horšímu

3. ne

6. Jak hodnotíte současnou situaci v oblasti, v níž žijete? U jednotlivých složek doplňte známku dle stupnice:

1 velmi dobře, 2 spíše dobře, 3 průměrně, 4 spíše špatně, 5 velmi špatně

a. trh práce ____ b. hospodářství ____ c. kvalita života ____ d. životní
prostředí ____
e. dopravní dostupnost / infrastruktura ____ f. veřejný pořádek a bezpečnost ____
g. cestovní ruch ____
h. služby ____ i. kultura / sport ____ j. rozvojové možnosti mladé generace
____

7. Které z následujících slov ve dvojici lépe vystihuje česko-rakouskou hranici?

a. propustná X nepropustná b. oddávající X spojující c.
rozdílné výtvarnosti

d. další možnosti, prosím jmenujte:

____

8. Které z následujících hodnocení podle Vás lépe vystihují obsah slova pohraničí?

a. 1. zaostávající, okrajové území 2. území s velkými rozvojovými
možnostmi
b. 1. území s omezenými kontakty 2. území umožňující kontakty
c. jiná charakteristika, jaká: ____

9. Víte o některých přeshraničních aktivitách a akcích?

1. ano 2. ne

Pokud ano, uveďte v jakém oboru: Lze uvést více možností.

1. hospodářství 2. doprava, komunikace 3. životní
prostředí a ochrana přírody
4. rozvoj měst a obcí 5. kultura, sport, vzdělávání 6. jiné:

22. Kde zpravidla p e kra ujete státní hranici: 1 Oeleznice 2 dálnice a silnice I. t ídy
3 silnice II. t ídy 4 ostatní komunikace 5 jinde, mimo uvedené mo0nosti, kde:
õ õ õ õ õ õ õ õ .

23. Kolikrát jste byl/a v minulém roce v Rakousku? Vypizte íslem: õ õ .

24. Který z následujících d vod váých cest do Rakouska je nej ast jýí: Lze ur it více mo0ností.

1 . nákup, vyu0ití slu0eb 2 . volný as, výlet, rekreace 3 . práce, studium
4 . návzt va p átel, p íbuzných 5 . tranzit (cíl cesty jinde) 6 . jiný-jaký
õ õ õ õ õ õ õ õ .

25. Máte n jaké d vody, které Vás od cest do Rakouska odrážejí?

1 . ne 2 . ano, uve te prosím
které?õ õ

26. Jakou dobu v pr m ru strávíte p i svém pobytu v Rakousku?

1 . pár hodin 2 . jeden den 3 . více dní

27. Jste osobn zapojen/a do p eshraní ních aktivit?

1 . ne 2 . ano, jako 1 iniciátor, 2 aktivní ú astník, 3 p sobení v instituci realizující akce, 4 divák
ú astním se: 1 pravideln , 2 ob as, 3 z ídka, 4 nikdy

28. Jak byste se postavil/a k možnosti v sousední zemi?

a. bydlet õ .. b. studovat õ .. c. pracovat õ ..
d. podnikat õ õ

Dopl te odpovídajícím íslem: 1 p íjal/a bych to 2 uva0oval/a bych o tom
3 nemám zájem

29. Cítíte se jako obyvatel:

a. obceõ .. b. oblasti (mikroregionu, okresu) õ .. c. Jiho eského kraje õ .. d. Euroregionu Silva Nortica....
e. ech õ .. f. St edoevropán õ .. g. Evropan (ob an EU) õ .. h. sv tob 0ník õ ..

Vypl te podle stupnice: 1 nejvíce a0 5 nejmén .

SOCIOEKONOMICKÉ ZNAKY RESPONDENTA (slouží pouze ke statistickému zpracování)

A. Pohlaví: 1 - mu0 2 . 0ena **B. Váje v ková skupina:** 1 - 15-30 2 - 31-45
3 - 46-60 4 - 61+

C. Dosážené vzd lání: 1 základní 2 vyu en/a, st ední bez maturity3 st ední s maturitou.
4 vysokozkolské

D. Kategorie povolání: 1 d lník, 2 zam stnanec, 3 ú edník, 4 vedoucí pracovník, 5 podnikatel, 6 student,
7 0ena v domácnosti i na MD, 8 d chodce, 9 nezam stnaný

E. Politická orientace 1 jasná levice, 2 spíše nalevo, 3 st ed, 4 spíše napravo, 5 jasná pravice

F. Náboženská orientace: 1 k es anství 2 jiná nábo0enství/víra 3 bez vyznání

G. Místo trvalého bydliýt (obec): õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ

Jeýt jednou díky za vájí spolupráci.

V p ípad , ýe máte k danému tématu další poznatky, uve te je zde:

Datum: õ õ õ õ õ õ õ õ õ ..

Tazatel:õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ õ .

Kontaktní osoba: RNDr. Tomáš HAVLÍ EK, Ph.D.

Adresa: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, KSGRR, Albertov 6, 128 43
PRAHA 2

Spojení: telefon . 221 951 424, e-mail . tomhav@natur.cuni.cz

Příloha . 3 Rámcové okruhy pro rozhovory

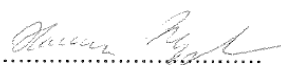
- Osobnost dotazovaného
- Struktura a fungování euroregionu
- Cíle euroregionu a současná činnost
- Zaměření na hospodářský rozvoj regionu, nebo na podporu společenských vztahů
- Zapojení euroregionu do víceúrovňového řízení
- Pohled na česko-rakouské vztahy v minulosti, současnosti a budoucnosti; vlastní zkušenosti
- Budoucnost euroregionu
- Konfrontace s jinými výsledky dotazníkového šetření

Příloha . 4 Autorizace rozhovoru Hana Happl

DI Hana Happl
Am Statzenberg 1
3910 Zwettl

Potvrzuji tímto, že jsem poskytla rozhovor Bc. Veronice Klečkové za účelem získání informací pro diplomovou práci o euroregionu Silva Nortica. Poskytla jsem informace týkající mé práce v této instituci, zkušeností s přeshraniční spoluprací a realizací přeshraničních projektů.

V Zwettl dne 26.7.2011

DI Hana Happl

Příloha . 5 Autorizace rozhovoru Pavel Hložek

Mgr. Pavel Hložek
Janderova 147/II
377 01 Jindřichův Hradec

Potvrzuji tímto, že jsem poskytl rozhovor Bc. Veronice Klečkové za účelem získání informací pro diplomovou práci o euroregionu Silva Nortica. Poskytl jsem informace týkající mé práce v této instituci, zkušeností s přeshraniční spoluprací a realizací přeshraničních projektů.

V Jindřichově Hradci dne 3. 8. 2011

Mgr. Pavel Hložek

EUROREGION SILVA NORTICA
Jihočeská Silva Nortica ①
Janderova 147/II 377 01 Jindřichův Hradec
IČO: 706 59 061
+420 384 350 274, +420 606 633 822